

ÇOCUK İHMALİ VE İSTİSMARI

Çocuk İhmali ve İstismarı İçin Hazırlanmış Bilgilendirme Kılavuzu

SARIKAYA MÜMTAZ GÖZAN REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

2016

Kurumumuz Personelleri

Şakir DÜNDAR	Psikolojik Danışman ve Rehber Öğr.
Mustafa ALPAYDIN	Psikolojik Danışman ve Rehber Öğr.
Ayşegül Zehra DURAN	Psikolojik Danışman ve Rehber Öğr.
Sefa SARI	Psikolojik Danışman ve Rehber Öğr.
Hava YILMAZ	Özel Eğitim Öğretmeni
Hatice PEHLİVANOĞLU	Özel Eğitim Öğretmeni

İletişim Bilgileri

Telefon: 0354 772 39 29

E-Posta:965482@meb.k12.tr

Adres: Kazım Karabekir Mahallesi Şehit Ersoy Öcal Caddesi No: 1

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ

ÇOCUK İHMALİ VE İSTİSMARI KAVRAMLARINA GENEL BİR BAKIŞ

Çocuk İhmal ve İstismarı Nedir?

Çocukların İhmal ve İstismar Edilme Nedenleri

Sosyoekonomik Etkenler

Ebeveynlerin Özellikleri

Çocukların Özellikleri

ÇOCUK İHMALİ

İhmal belirtileri

İhmal Çeşitleri

Fiziksel İhmal

Eğitimsel İhmal

Duygusal İhmal

İhmalin Çocuklar Üzerindeki Etkileri

Çocukluğunda İhmale Maruz Kalmış Bireylerde Gelecekte Gözlemlenebilen Etkiler

Çocuk İhmal Olasılığını Artıran Nedenler

ÇOCUK İSTİSMARI

Çocuk İstismarı Türleri

Fiziksel İstismar

Çocuğa Karşı Şiddeti Uygulayan Kimlerdir?

Fiziksel İstismarın (Şiddet) Çocuk Üzerindeki Etkileri

Fiziksel İstismarı Önlemek İçin Öneriler

Duygusal İstismar

Duygusal İstismar Olarak Değerlendirilen Davranışlar

Ekonomik İstismar

Cinsel İstismar

Fiziksel İstismar ile Cinsel İstismar Arasındaki Temel Farklılıklar

Cinsel İstismarda Risk Faktörleri

Cinsel İstismarın Çocuklar Üzerindeki Etkileri

Cinsel İstismara Maruz Kalan Çocuklarda Görülebilen Belirtiler

Cinsel istismarın genel sonuçları

Cinsel istismara bağlı duygusal ve davranışsal reaksiyonlar yaşa göre değişebilir

Çocuklar Yaşadıklarını Neden Söyemezler?

Çocuklar Sonunda Nasıl Söylerler?

Cinsel İstismar Konusunda Yanlış Bilinenler ve Bilinmesi Gereken Doğrular

Aile İçi Cinsel İstismar “Ensest”

Ensestin Çocuklar Üzerindeki Etkileri

ÖNERİLER VE SONUÇ

Çocuklarda Mahremiyet Eğitimi

İstismara Uğrayanlara Nasıl Yardım Edebilirsiniz?

Çocuk Cinsel İstismarı İle İlgili Yasal Mevzuat

KAYNAKÇA

GİRİŞ

Yaşam koşullarının gittikçe karmaşıklaştığı günümüzde çocukların yetiştirildiği ortamı anne-baba-çocuk ilişkileri ve çocuk yetiştirme yöntemleri, onların ruh sağlığını ve kişilik gelişimini etkileyen etmenlerin arasında önemli yer tutar. Aile ve okul ortamının çocuk için en güvenli ortam olduğu düşünülmeyle birlikte, pek çok anne-babanın çocuklarını terbiye etme gerekçesiyle bilinçli ya da bilinçsiz olarak onlara eziyet ettikleri, zarar verdikleri ve fiziksel, ruhsal, zihinsel ve toplumsal gelişimlerini olumsuz yönde etkileyerek sağlıklı bireyler yetiştirdikleri görülmektedir. Çocuğun büyüme ve gelişmesini olumsuz yönde etkileyen her türlü davranış olarak tanımlanabilen çocuk ihmal ve istismarına, insanlık tarihi boyunca her kültürde rastlanmaktadır. Çocuk ihmali ve istismarı toplumda büyük bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne göre ise "Ulusal yasalarca daha genç bir yaşta reşit sayılma hariç, 18 yaşın altındaki her insan çocuk sayılır." ve "çocuk" kavramı tarihte toplumun yapılarına, kültürlerine, inançlarına, ekonomilerine göre değişen bir kavramdır. Çocuk doğduğu andan itibaren büyüme süreci içinde ailesiyle özellikle anne-babası ve yakın akrabaları ile kurduğu etkileşimden çıkardığı sonuçları özümseyerek kişiliğinin ve ruhsal yapısının temellerini oluşturmaktadır. Toplumların geleceği olan çocuk ve gençlerin her yönden sağlıklı yetiştirilmeleri, kişilik gelişimleri için de çok önemlidir. Çocuk ana babaya yalnızca bakım ve beslenme açısından değil aynı zamanda ilgi ve sevgi bakımından da muhtaçtır. Çocuk sevgi dolu ve huzurlu bir aile ortamında kurduğu temellerle davranışlarını, sosyal ilişkilerini ve topluma uyumunu düzenler.

Çocuk ihmali ve istismarı çocuk haklarının korunması ve çocukların ruhsal ve fiziksel olarak sağlıklı yetişmelerinin sağlanması bakımından önemle üzerinde durulan bir konudur. Çocukların temel bakım gereksinimlerinin karşılanmasının yanı sıra, güvenli, dayanıklı ve öğrenmeye açık çocuklar olarak yetişebilmeleri için sağlıklı güven duygusu geliştirme gereksinimleri onları korumak, kollamak ve bakmakla yükümlü yetişkinler tarafından karşılanır. Çocuk ihmali ve istismarından söz edildiğinde bu temel görevlerin yerine getirilmediği ya da çocuğa yönelik kötü muamele gözlenir. Tüm bu olumsuzluklar çocuğun duygusal yaşantısını ve kişiliğini direkt olarak etkilemekte, çocuğun ilerideki yaşantısında sağlıklı bir kişilik geliştirmesine neden olabilmektedir.

Çocuğun fiziksel ve duygusal ihmalinin yanı sıra çocuğun fiziksel, duygusal, ekonomik ve cinsel istismarı da bu sorunlar içerisinde yer almaktadır. Çalışmamızın nihai amacı sosyal bir varlık olan insanın, yaşamını devam ettirirken karşılaştığı sorunların önüne geçip uygun çözüm yollarını oluşturmada yine insana yardımcı olabilmektir. Ayrıca öğretmen ve öğretmenin hedef kitlesinde yer alan öğrencinin aile bireylerinde farkındalığın oluşturmak, gerekli tedbirlerin alınmasıyla sorunları en aza indirmek ve topluma sağlıklı bireylerin kazandırılması yer almaktadır.

ÇOCUK İHMALİ VE İSTİSMARI KAVRAMLARINA GENEL BİR BAKIŞ

Çocuk İhmali ve İstismarı Nedir?

Çocuğun sağlığı, fiziksel veya psikolojik gelişimi için gerekli ihtiyaçların karşılanmaması ise “çocuk ihmali” olarak tanımlanmaktadır. Çocuğun sağlığını, fizik ve psikolojik gelişimini olumsuz etkileyen, bir yetişkin, toplum ya da devlet tarafından bilerek ya da bilmeyerek yapılan hareket ya da davranışlara “çocuk istismarı” denmektedir.

Çocuk ihmali genelde ailenin, ilgili kurumların ya da devletin çocuğa karşı en temel sorumluluklarını yerine getirmemesi şeklinde tanımlanabilir. Bir bütün olarak toplum, kurumlar ve bireyler tarafından geliştirilen ihmal davranışı, çocukların eşit hak ve özgürlüklerinden yoksun bırakılması sonucunda onların en iyi düzeyde gelişebilmelerini engelleyici davranışlar olarak ortaya çıkmaktadır. Çocuğun bakım ve beslenme gereksinimlerinin yeterince karşılanmaması gerekli tıbbi müdahalelerin yapılmaması, anne baba olarak çocuğa karşı görevlerinin yeterince yerine getirilmemesi ve çocuğun tek başına bırakılması ihmal davranışına örnek olarak verilebilir.

İhmal ve istismarı birbirinden ayıran en temel nokta istismarın aktif, ihmalin ise pasif bir olgu olmasıdır. Ancak bunları birbirinden ayırmak oldukça zordur. Genel olarak 18 yaşın altında bulunan çocuklara karşı aktif olarak girişilen ve onların fiziksel, duygusal, zihinsel ve toplumsal gelişimlerini zedeleyen her türde eylem çocuk istismarı, onların beslenme, bakım, gözetim, eğitim gibi ihtiyaçlarının karşılanmaması durumları da çocuk ihmali olarak ele alınmaktadır. Yukarıda yer alan örneklerden anlaşılacağı gibi istismar aktif bir olgu iken ihmal pasiftir. Ancak her ikisinin de birlikte görüldüğü durumlar (ihmal ve istismarın beraber görülmesi) daha sıklıkla yaşanmaktadır.

Çocukların İhmal ve İstismar Edilme Nedenleri

Çocuk ihmali ve istismarını açıklayan kuramlar; psikiyatrik, sosyolojik, sosyal-psikolojik, sosyal öğrenme ve sosyal etkileşim modeli olmak üzere beş grupta toplanabilmektedir. Bu modellerin tümü istismar ve ihmalde çocukların birlikte oldukları kişilerin (ana, baba ve diğer aile bireyleri) özelliklerinin ele alınması gerektiği tezinden hareket etmek gerektiği şeklindedir. Farklılaştıkları noktalar ise; sosyolojik modelin içinde yaşanan kültüre, sosyal psikolojik modelin toplumsal durumların yanı sıra istismar edilen çocuğun fiziksel özellikleri, kişilik ve davranışlarına ağırlık vermesidir. Sosyal öğrenme modeli istismar ve ihmal davranışlarında bulunan ana ve babaların kendilerinin de bu tür davranışlara maruz kaldıkları konusuna önem verirken, sosyal

etkileşimsel model ebeveynlerin birbirleri ve çocuklarıyla geliştirdikleri etkileşimin önemini vurgulamaktadır.

Çocuk istismarı ve ihmaline yol açan nedenler; sosyoekonomik etkenler, ebeveynlerin özellikleri ve çocuğun özellikleri olmak üzere üçe ayrılabilir.

1- Sosyoekonomik Etkenler

Ekonomik açıdan güçlük içerisinde olan aileler, yaşadıkları sıkıntıyı birbirleri ile olan ilişkilerine yansıtabilirler. Çocuk ihmal ve istismarının alt sosyoekonomik düzeyde çok görüldüğü yaygın bir görüştür. Kimi araştırmacılar alt sosyoekonomik düzeyde olduğu kadar üst düzeyde de bu olaylara rastlanıldığını, fakat onların bu tür olayları daha kolay gizlediklerini öne sürmektedirler.

Ayrıca düşük gelirli aileler, çocuklarını ek gelir sağlamak amacıyla küçük yaşta çalışmaya teşvik etmekte hatta zorlamaktadırlar. Böylece çocuklar dilencilik, fuhuş ve hırsızlık gibi suçları işlemeye yönelmekte ya da yaşlarına ve bedenlerine uygun olmayan ağır işlerde çalışmak zorunda kalmaktadırlar.

Trafikte bekleyen arabaların camını silen çocuklar; bir gün sürücülerden biri, arabasının camını kirlettiğini ileri sürerek dışarı çıkıp onu dövmeye başlar. Kaçarak eve gider fakat evde para bekleyen babası da onu azarlayıp tekrar çalışmaya gönderir.

Sosyal ve çevresel stres yapıcı faktörler ailenin ilişkilerini olumsuz yönde etkilemektedir. Ana ve babanın çevre ile ilişkilerinin biçimi (çevreden kopmuş olmaları vb.) aile işlevlerinin yerine getirilmesinde önemli farklılıklar oluşturmaktadır. Aile çevresinde diğer sosyal içerikli sorunlar ailenin iç yapısını etkilemekte, ana ve babanın dayanıklılığı ve sabrı üzerinde olumsuz etkiler yaratarak çocuk istismarı ve ihmaline yol açabilmektedir.

2- Ebeveynlerin Özellikleri

Ebeveynlerin eğitim düzeyinin düşüklüğü, çocuk gelişimi ve yetiştirilmesiyle ilgili bilgi yetersizliği, ailedeki çocuk sayısının fazla olması, ana ve babanın yaşlarının küçük olması, ana ve babanın çocukluklarında istismar ve ihmale maruz kalmış olmaları, kısıtlı bir sosyal çevrenin olması, aile içi ilişkilerin olumsuzluğu, çocuklardan gerçek dışı beklentilerin olması, ana ve babanın saldırgan oluşu, alkol, uyuşturucu veya ilaç bağımlısı olması, ana ve babaların sorumluluk ve adalet duygularının yeterince gelişmemiş olması, ana ve babaların olgunlaşmamış bir kişiliğe sahip olmaları ve kişiliklerinin bozuk olması gibi özellikler çocuk istismarı ve ihmaline yol açabilir.

Çocuklarına karşı şiddet uygulayan ebeveynlerin saldırgan davranışları birbiriyle ilişkili üç temel faktöre bağlı olarak ortaya çıkmaktadır:

Birinci faktör; aşırı duyarlığa ve öfkenin bastırılmamasına bağlı olarak kendini kontrol edememe ya da kontrol etme yetersizliğidir. Çocuklarını istismar eden ebeveynlerin çoğunlukla (diğer ebeveynlere göre) psikolojik çalkantı içinde oldukları ve olumsuz duygusal tepkiler verdikleri gözlenmiştir. Bu kişiler çocuklarıyla iletişimden kaçmakta eğer kaçamazlarsa şiddete başvurumaktadırlar.

İkinci faktör; yetersiz iletişim ve problem çözme becerisidir. Ebeveynlerin söz konusu yetersizlikleri, onların genel çocuk yetiştirme yaklaşımlarında da bozulma ve sorunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Üçüncü faktör ise; ikinciye bağlı olarak ebeveynlerin çocuklarıyla ilgili olarak empati yetersizliği yaşamaları ve olumsuz bakış açısına sahip olmalarıdır, istismar eden ebeveynler özellikle stres ve kriz durumlarında kendi bireysel ihtiyaçlarına öncelik vermekte; çocukların duygusal ihtiyaçlarını göz ardı etmektedirler. Bu arada ebeveynlerin çocuklarıyla ilgili beklenti düzeylerinin yüksekliği de (onların yaşlarıyla bağlantılı olmayan aşırı olgunluk beklentisi gibi) ebeveynleri saldırgan davranmaya yöneltebilmektedir.

“Her zaman onun en iyisi olmasını arzuladım.” şeklindeki söz, beklentiye örnek olabilir.

İstismar eden ebeveynlerin genel özelliklerinden bir diğeri ise çocuklarının hatalı olmadığı durumlarda da onlara ilişkin genelleştirilmiş olumsuz duygulara sahip olmalarıdır. Bu ebeveynler kolaylıkla kontrollerini kaybedip öfkeyle çocuklarına saldırabilirler. Bu yöndeki bakış açısıyla hareket eden ebeveynin çocuğun bakış açısını anlaması ve onun gibi hissetmeye çalışması (empati kurması) mümkün olmamaktadır.

Tüm bu anlatılanlar ebeveynlerin yetiştirilme tarzları, psikolojik sorunları ve eğitimsizliklerine ilişkin nedenlerdir. Türkiye’de şiddetin bir “terbiye” biçimi olarak algılanması, bunun hem aile içinde hem de kamusal yaşamda meşru olarak görülmesi şiddetin hem yeniden üretilmesine, hem de gizlenmesine yol açmaktadır. Ayrıca bütün bunlara eklenen ekonomik yetersizlikler de şiddetin yoğunlaşmasını beraberinde getirmektedir.

3- Çocukların Özellikleri

Çocuğun fiziksel ve zihinsel özürli olması, istenmedik bir zamanda doğması veya gayri meşru olması, doğum sırası, yaşı gibi özellikler istismar ve ihmale yol açabilmektedir. Fiziksel veya zihinsel özürli çocuklar, özellikle güç eğitilebilir olanlar, ölümcül ya da kronik hastalığı olanlar, hiperaktif bozukluğu olanlar, prematürel, normal doğum kilosundan çok daha düşük ağırlıkta doğmuş olanlar daha fazla istismara maruz kalmaktadırlar, istenmeyen ya da gayri meşru doğan çocuklara karşı tutum ve davranışlar genellikle olumsuz olmakta, çocuklar her türlü hak ve statüden yoksun bırakılmaktadırlar.

İlk doğan çocuklardan ana ve babaların beklentileri daha yüksek olmaktadır. Bu çocuklardan yaşına uygun olmayan davranışlar beklenmektedir. Dolayısıyla çocuklar başarılı olma yönünde baskı duymaktadırlar. Bu bilgilere yaş arttıkça istismarın azaldığı da eklenebilir. Okul öncesi çağı çocuklarda istismar daha fazla görülmektedir.

ÇOCUK İHMALİ

Çocukta ihmal kavramı genel olarak “**çocuğa bakmakla yükümlü olan kişilerin bu yükümlülüğünü yerine getirmemesi, çocuğu fiziksel ya da duygusal olarak ihmal etmesi**” olarak tanımlanabilir. Çocuk ihmal veya pasif çocuk istismarı ana-baba veya bakıcıların çocuğun iyi yetişmesi, iyi durumda olabilmesi için gerekli temel gereksinimlerini örneğin bakım, koruma, beslenme, giyim, tıbbi bakım ve eğitimini ihmal edilmesidir. İhmal ana-baba ya da bakıcının çocuğa bakma ve koruma yükümlülüklerini gereğince yerine getirmemeleri sonucu ortaya çıkar.

Çocuğun beslenme, barınma, giyim, hijyen, oyun, eğitim, güvenlik ve sağlık hizmetini sağlama görevinin reddedilmesi ya da yerine getirilmemesidir. Fiziksel ya da duygusal sağlığa bilinçli ve isteyerek zarar verildiği takdirde “**aktif**”; bilgisizlik, olanaksızlık, umursamazlık gibi nedenlerle oluşursa “**pasif**” çocuk ihmalinden söz edilir.

Çocuk İhmali olarak görülen davranışların çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri son yıllarda yapılan araştırmalarla ortaya çıkmaya başlamıştır. Örneğin; Çocuk Suçluluğu üzerine yapılan araştırmalar sonucunda da ailesi tarafından ihmal edilen çocukların suça yönelme olasılıklarının yüksek olduğu belirlenmiştir. Bulgulara göre; çocuklarına karşı ilgisiz, sevgi ve şefkatten yoksun ya da onları açık bir şekilde reddeden annelerin ve babaların çocuklarının üçte biri suça itilirken; bu biçimde davranmayan anne ve babaların çocuklarının 10 da birinin suça itildiği ortaya çıkmıştır. Çocuklarına karşı ilgisiz, sevgi ve şefkatten yoksun ya da onları açık bir şekilde reddeden anne ve babaların yaklaşık %32’sinin çocukları suça yönelirken, ilgili, normal bir ailede bu oranın % 17 ye gerilediği görülmüştür. Başka bir araştırma sonucuna göre erkek çocukların suçluluğuna, anneden çok babaların neden olduğu göstermektedir.

Yine araştırma sonuçlarına göre “evden kaçma”, çocuğun yetersiz toplumsallaşmasına yol açan ana baba davranışlarına karşı antisosyal olarak nitelendirilebilecek bir davranıştır. Reddeden, ihmal eden, aşırı kısıtlayan, ilgisiz ana baba davranışları arasında sıkı bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Ayrıca çocuk ihmal sonucunda açlık, hipotermi ya da donma nekrozlarının (vücut ısısının anormal bir şekilde artması ya da azalması) görüldüğü tıbbi araştırmalar sonucunda belirlenmiştir.

İhmal belirtileri

- Uzun cümleleri anlamama,
- Standart geliştirememe (tutarsızlık),
- Sosyalleşme, konuşma problemleri,
- Donukluk/sevgi dilenme,
- Doyumu erteleyememe,
- Okula devam etmek istememe, okuldan sık sık uzak kalma,

- Kirli ve bakımsız giyinme, hava koşullarına uygun giyinmeme,
- Aile hakkındaki soruların yanıtını bilmeme,
- İçedönük, iletişim kurma güçlüğü,
- Gelişim geriliği, öğrenme güçlüğü,
- Terk edilme ve evden kovulma,
- Zararlı maddelere maruz kalma, zehirlenme, kazaya uğrama,

- İhtiyacı olan doktordan mahrum kalma,
- Kendi kendine zarar verme,
- Alkol, uyuşturucu vb. maddeler kullanma ,
- Yemek ve para için dilencilik yapma veya çalma davranışı,
- Vücudu aşırı derecede zayıf düşme,
- Evinde ona bakan kimse bulunmadığını belirtmesi ihmal belirtisi olarak değerlendirilebilir.

0-3 yaş arası çocuklar, hasta veya özürlü çocuklar ve kız çocukları ihmale daha fazla maruz kalan grupta yer almaktadır.

İhmal Çeşitleri

Fiziksel İhmal Belirtileri

Çocuğun temel tıbbi gereksinimlerinin karşılanmaması,
 Çocuğun önlenebilir rahatsızlıklardan korunmaması,
 Ciddi bir sağlık sorununda acil ve doğru tıbbi yardımın aranmaması,
 Çocuğun, bakacak yetkin kişiler bulunmadan ve uzun süreler boyunca yalnız bırakılması,
 Çocuğun gece geç saatlere kadar nerede olduğunun bilinmemesi ve umursanmaması,
 Çocuğa düzenli ve besleyici öğünlerin, temiz ve yeterli giysinin sağlanmaması gibi belirtilerdir.

Eğitimsel İhmal Belirtileri

Çocuğun zorunlu yaşa gelmesine rağmen okula gönderilmemesi,
 18 yaşın altında olmasına rağmen çalışmaya zorlanması,
 Okula devamlılığının sağlanmaması,
 Okula devam etmediği bilinmesine rağmen müdahale bulunulmaması,
 Eğitimin başarısı için gerekli ihtiyaçların karşılanmaması ve gerekli desteğin sağlanmaması gibi belirtilerdir.

Duygusal İhmal Belirtileri

Çocuğa yetersiz ilgi ve şefkat göstermek,
 Çocuğun aile içi kötü muamele ve şiddete şahit olmasına izin vermek,
 Alkol ve/veya uyuşturucu kullanmasına izin vermek,
 Çocuğun suç işleme, aşırı saldırganlık gibi uyumsuz davranışlarına destek olmak veya izin vermek,
 Çocuğun duygusal veya davranışsal probleminde gerek duyduğu profesyonel psikolojik desteği almasına engel olmak veya geciktirmek gibi belirtilerdir.

İhmalin Çocuklar Üzerindeki Etkileri

Yalnızlık ve korunmasızlık hissi,
 Öğrenme güçlüğü,
 Davranış problemleri,
 Yaşlılarıyla ve çevreyle iletişimde başarısızlık,
 Ölüme kadar varabilen sağlık problemleri,
 İlgilenebilmek için sağlık problemi yaratma eğilimi, sürekli fiziksel problemler,
 Gelişim geriliği,
 Yemek istifleme alışkanlığı, eşya ve madde bağımlılığı

Çocukluğunda İhmale Maruz Kalmış Bireylerde Gelecekte Gözlemlenebilen Etkiler

Topluma ve kendine güven eksikliği
 Kendine zarar verme ve intihar eğilimi
 Depresyon
 Duygularını yönetmede ve sosyal ilişkilerde zorlanma
 Şiddet eğilimi
 Bağımlılıklara yatkınlık (alkol, madde, kumar, alışveriş vb gibi)

Çocuk İhmali Olasılığını Artıran Nedenler

Eğitim eksikliği, gelenekler, tabular, erkek egemen sistem
 Yetersiz sosyo-ekonomik koşullar, yetersiz sosyal destek
 Şiddet uygulamalarını destekleyen veya hoş gören inançlar
 Ebeveyn veya bakıcıların geçmişte görmüş oldukları kötü muamele
 Ebeveyn veya bakıcıların madde bağımlılığı
 Ebeveyn veya bakıcıların çocuk gelişimi ile ilgili yetersiz bilgileri
 Ebeveynlerin çok genç yaşta anne-baba olmaları
 Ebeveynlerin aile içi şiddet yaşıyor olmaları
 Ailelerdeki yüksek günlük stres düzeyi

ÇOCUK İSTİSMARI

Çocuk istismarı, çocukların başta anne-babaları olmak üzere, kendilerine bakmakla yükümlü kimseler ve diğer yetişkinler tarafından fiziksel, duygusal, zihinsel veya cinsel gelişimlerini engelleyen ya da bedenen veya ruh sağlığına zarar veren, kaza sonucu olmayan, durumlarla karşı karşıya bırakılmasıdır.

Çocuk istismarı, çok geniş anlamda, belli bir zaman dilimi içerisinde bir yetişkin tarafından çocuğun o kültürde kabul edilmeyen bir davranışa maruz kalması şeklinde tanımlanabilir. Bu davranışlar ülke içinde veya ülkeler arasında farklı boyutlarda gözlenebilir. Fiziksel ya da psikolojik olarak bir çocuğa bir yetişkin tarafından kötü davranılmasıdır. Ayrıca çocuklara kötü davranmak veya çocuk istismarı ve ihmali ile de çoğu zaman eş anlamı taşır.

James Garbarino, çocuk istismarının, çocuğa kötü davranmış problemin bir parçası olduğu ve çocuğa karşı yapılan fiziksel, cinsel ve ruhsal bütün kötü davranışları içerdiğini belirtmiştir (Özdemir 1989:20, Akt. Kars 1996).

Zeytinoğlu (1991:148) 'e göre genel olarak 18 yaşı altında bulunan çocuklara karşı aktif olarak girişilen ve onların fiziksel, duygusal, zihinsel ve toplumsal gelişimlerini zedeleyen her türde eylemler çocuk istismarı olarak, onların beslenme, bakım, gözetim, eğitim gibi ihtiyaçların karşılanmaması durumları da çocuk ihmali olarak ele alınmaktadır.

Dünya Sağlık Örgütü çocuk istismarını şöyle tanımlar: "**Çocuğun sağlığını, fiziksel ve psikososyal gelişimini olumsuz etkileyen, bir yetişkin, toplum ya da devlet tarafından bilerek ya da bilmeyerek yapılan tüm davranışlar çocuğa kötü muameledir.**"Tanım aynı zamanda çocuğun istismar veya şiddet olarak algılamadığı veya yetişkinlerin istismar olarak kabul etmediği davranışları da içine alır. Davranışın mutlak, çocuk tarafından algılanması veya yetişkin tarafından bilinçli olarak yapılması şart değildir. Çocuk istismarı çeşitleri ele alındığında fiziksel, cinsel ve duygusal istismar ile ihmal ayrı ayrı incelenmelidir.

Çocuk istismarı çocuğa yakın kişilerin yasaklanmış ve önlenemez bir hareketinden ya da hareketsizliğinden (harekete geçmemesinden) kaynaklanan zarardır.

Şu özellikler çocuk istismarını belirler;

- Kasıtlı olarak çocuğa zarar verilmesi, zarar verilen çocuk sayısı
- Sosyal açıdan yasaklanmış bir hareket olması,

Çocuk İstismarı Türleri

1- Fiziksel İstismar

Bir kaza olmaksızın fiziksel travma ya da yaralanmalarla sonuçlanan herhangi bir davranış biçimi olarak tanımlanır. En yaygın rastlanılan, istismar türleri içinde tanımlanması ve belirlenmesi en kolay olan fiziksel istismar ise çocuğun kaza dışı hasar görmesi, yaralanması, örselenmesi ya da fiziksel olarak cezalandırılması olarak ifade edilmektedir. En sık rastlanılan olgu çocuğa fiziksel şiddet uygulamak, dövmek, dayak şeklindedir. “Vücutta fiziksel hasara neden olan kırıkların, yanıkların ve benzeri her türlü lezyonların ortaya çıkmasına yol açan istismar” fiziksel istismardır. Bir tokattan çeşitli objelerin kullanımına uzanan cezalandırma yöntemlerini kapsar. Genelde disiplin ve cezalandırma amacıyla uygulandığı görülmektedir. Özellikle deri, iskelet sistemi ve ya merkezi sinir sistemi etkilenir. Diğer organlarda büyük oranda zarar görebilir.

Çocuk ölümlerine neden olan hamilelikte annenin aşırı alkol ve uyuşturucu kullanması ve çocukların kasten öldürülmeleri, yakılmaları ve zehirlenmeleri gibi fiziksel istismar vakalarına da rastlanmaktadır.

Fiziksel cezalandırmayla terbiye edildiği düşünülen çocuklar, kaba gücün sorunları çözmek için etkin bir yöntem olduğuna inanarak büyürler ve erişkin yaşlarda kendileri de başka çocukları istismar eden erişkinlere dönüşebilirler, böylece istismar olayları kuşaktan kuşağa sürüp gider. Anne-baba yaşının çok genç olması, işsizlik, ekonomik sıkıntılar, aile içi geçimsizlik, alkol ya da uyuşturucu kullanımı, çok çocuklu aile, ana babada ruhsal bozukluk gibi etmenler aile içinde çocuğun şiddete maruz kalmasını arttırırken, okulda da öğretmenin kişilik bozukluğu, kalabalık sınıflar, sosyal baskılar ve disiplin yöntemi olarak dayanın kabul görmesi gibi nedenler şiddete yol açmaktadır. Bunlara ek olarak zihinsel ya da bedensel özür, hiperaktif ya da uyum güçlüğü çeken çocuklar şiddete daha sık maruz kalmaktadır.

Şiddet; bir kişiye güç ya da baskı uygulayarak isteği dışında bir şey yapmak ya da yaptırmak, şiddet uygulama eylemi ise zorlama, saldırı, kaba kuvvet, bedensel ya da psikolojik acı çektirme ya da işkence, vurma, yaralama olarak da tanımlanabilir. Dar anlamıyla ele alındığında şiddet, insanın bedensel bütünlüğüne karşı dışarıdan yöneltilen sert ve acı verici bir edim olarak tanımlanır. İnsanın kendine yönelik yıkıcılığını temsil eden intihar da bu grupta değerlendirilmektedir. Bu kapsamda değerlendirildiğinde şiddet ve fiziksel istismar kavramları eş anlamda kullanılabilir.

Çocuğa yönelik şiddet, günümüzde en yaygın olan ve meşru görülen şiddet biçimidir. Çocuğa karşı şiddetin yıkıcı etkileri yüzeysel yaralamalardan sürekli fiziksel, bilişsel ve duygusal bozukluğa ve hatta ölümlere yol açabilmektedir. Kinard'a göre çocuklar, olumsuz olayların sonuçlarının kendi kontrolleri dışında olduğu inancını taşırlar. Sosyal roller karmaşıklıktıkça bu rollere daha zor adapte olurlar, daha az anlayış geliştirirler. Duygusal olarak ise, şiddete maruz kalan çocukların çevrelerine daha az güven duydukları ve özellikle başarısız sonuçlar söz konusuysa daha gerçekçi oldukları görülmektedir. Ayrıca saldırıya maruz kalan çocukların büyük ölçüde kendilerine zarar verici davranış eğilimleri göstermektedir.

5 yaş grubu ikizler üzerinde yapılan araştırmada, annesi, babası tarafından dövülen çocukların zeka düzeyinin, huzurlu bir aile ortamı olan yaşlılarından düşük olduğu belirlenmiştir. Bilim adamları, aile içi şiddetin çocukta stresi artırdığını, bunun da beyin gelişimini olumsuz etkilediğini düşünüyor.

Fiziksel İstismar Bulguları:

- Yumuşak doku hasarları, yanıklar, kaynar su ile haşlanmalar, kemik, eklem, beyin ve göz hasarları, iç organlara ait hasarlar, zehirlenmeler ve gelişme gerilikleri görülebilir.
- Çocuk aşırı derecede hassas ya da tam tersi duyarsızdır. Ağrılı uyarılara karşı daha fazla duyarlı değildir.
- Çeşitli şekillerde saklanmaya çalışılan yaralar bulunur. Değişik türde yanık ve kesik belirtileri bulunur. Morarmalar, şiddet izleri görülebilir.

Fiziksel istismar vakalarında; kafatasının altında dövülme sonrası oluşan iç kanamalar, sigaradan oluşan yanık izleri, kısmen kapanmış kesikler, çürükler, morarmalar, kırıklar ve buna benzer kazara olmayan yaralanmalar tespit edilmiştir. Şiddetle karşılaşan çocukta çeşitli sakatlıklar ortaya çıkabilir. Kırıklar, beyin kanamaları, iç organ yaralanmaları sonucu ortopedik sakatlıklar, felçler, havale, zekâ özü, çeşitli organ yetersizlikleri gelişebilir.

Yaşamı kurtulanlarda ise depresyon, kaygı bozukluğu, sosyal uyumsuzluk vb. gibi ruhsal sorunlar gelişebilir. Bu kişilerde uyuşturucu bağımlılığı, suça ve fuhuşa yatkınlıkta artış olduğu gösterilmiştir. Zekâ engeli ya da ruhsal örselenme sonucu bu çocuklarda genellikle okul başarısı düşüktür. Dayak çocuğun bilişsel gelişimini de olumsuz yönde etkilemektedir.

Çocuğa Karşı Şiddeti Uygulayan Kimlerdir?

Çocuğa karşı şiddeti uygulayan genellikle tanıdığı, evi, okulu, işyeri gibi yakın çevresinde bulunan erişkinlerdir. Aile içi şiddet çocuğa anne, baba ya da evdeki diğer büyükler tarafından, okulda şiddet ise öğretmenler ve diğer görevliler ya da diğer öğrenciler tarafından uygulanmaktadır. Bunlara ek olarak zihinsel ya da bedensel özürlü, hiperaktif ya da uyum güçlüğü çeken çocuklar şiddete daha sık maruz kalmaktadır.

Aile içinde; anne babanın yaşının çok genç olması, işsizlik, eğitim düzeyinin düşük olması, ekonomik düzeyin düşük olması, ailede uyuşturucu kullanımı ya da alkolizm, aile içi geçimsizlik, çok çocuklu aile ortamı, istenmeyen çocuk olma, anne ya da babada ruhsal bozukluk olması gibi etmenler çocuğa yönelik şiddetin artmasına neden olmaktadır.

Okulda ise; çok kalabalık sınıflar, sosyal baskılar, disiplin yöntemi olarak dayanın kabul görülmesi ya da öğretmenin kişilik yapısına bağlı olarak şiddet artabilmektedir. Bunun yanı sıra çocuklar; kreşler, yuvalar, bakım evleri gibi kurumlarda da şiddete maruz kalabilmektedir. Buralarda uygulanan şiddet diğer yerlerde olduğu gibi fiziksel, duygusal ya da cinsel istismar şeklinde olabilir.

Fiziksel İstismarın (Şiddet) Çocuk Üzerindeki Etkileri

Aile içi şiddetin önemli bir boyutunu oluşturan çocuğa karşı fiziksel ceza toplumumuzda oldukça yaygın görülen bir disiplin yöntemidir. Ancak disiplin amacı ile uygulanan fiziksel ceza genellikle fiziksel istismar boyutlarında olmaktadır. Fiziksel şiddet bir kuşaktan diğerine aktarılmaktadır. Sosyal öğrenme teorisine göre çocuklar şiddet kullanmayı ve bunun normal bir davranış olduğunu anne-babalarının davranışlarını gözlemleyerek öğrenir.

Fiziksel cezanın çocuk ve ergenler üzerindeki etkileri bir çok sosyal bilimcinin ilgi odağı olmuş ve bu konuda çok detaylı araştırmalar yapılmıştır.

Yapılan bazı araştırma sonuçlarına göre;

Fiziksel ceza gören çocuk kaygı yaşamakta ve içine kapanmaktadır. Bu çocukların benlik kavramlarının da olumsuz etkilediği belirlenmiştir.

Fiziksel ceza ile öz saygının azalması ve psikolojik sorunlar arasında olumlu bir ilişki bulunmuştur.

Fiziksel ceza çocukta saldırganlık ve şiddet davranışlarına yol açmaktadır.

Şiddetli bir fiziksel ceza ile karşı karşıya kalan çocuk korkmakta ve kendisini çaresiz ve değersiz hissetmektedir.

Çocukluklarında fiziksel ceza görmüş üniversite öğrencilerinin yoğun kaygı ve depresyon yaşadıkları, sosyal ilişkilerinin olumsuz olduğu belirlenmiştir.

Şiddetli fiziksel cezaya maruz kalan çocuk bunu ebeveynliğin normal bir parçası olduğunu öğrenmekte ve bir yetişkin olarak aynı davranış kalıplarını kendi çocukları üzerinde uygulamaktadır.

Şiddetli cezaya maruz kalanların kendi çocuklarını istismar etme olasılığı, bu tür davranış görmemiş çocuklardan 5 kat daha fazladır.

Aile içi şiddet araştırmaları, çocuk ve ergen yaşta dayaağa maruz kalmanın yaşamın sonraki devirlerinde eşe yönelik şiddet olgusunun hazırlanmasında etken olduğunu göstermektedir.

Çocuklukta şiddete maruz kalan çocuk ileriki yaşantısında bunu sadece kendi çocuğuna yönelik olarak değil başkalarına yönelik olarak da kullanmaktadır.

Babanın anneye saldırgan davranışını gören çocuklar, şiddet kendilerine yönelme bile kurban durumundadır.

Davranış sorunu olan çocuğun, saldırgan davranışları ile ebeveynlerin tutarsız bir disiplin yaklaşımı ve çocuğa ilgi ve desteğin bulunmayışı arasına pozitif bir ilişki vardır.

Çocuklukta karşılaşıla fiziksel ceza sonucunda ilerideki yaşlarda ortaya çıkan saldırganlık davranışları erkeklerde kızlara oranla daha fazladır.

Fiziksel İstismarı Önlemek İçin Öneriler

Çocukları şiddetten korumanın ilk adımı şiddetin varlığını kabul etmektir. “Bizde böyle şeyler olmaz”, “Bu kadarcık dövme şiddet sayılamaz” gibi yaklaşımlar şiddeti inkâr etmektir. Öğretmen, çocuğu eğitirken asla fiziksel ceza uygulamayarak örnek olmalı, uygulayanları da hoş görmemelidir. Toplumun çocuk istismarı konusunda duyarlılığını arttırmak, öğrencilerinin anne babalarını ve diğer bireyleri eğitmek konusunda çalışmalar yapmalıdır.

Dayak Dışı Yollarla Disiplini Sağlamak

Çocukla yaşına uygun bir dille konuşarak iyi iletişim kurun. Sözel öğretmen – öğrenci ilişkisi çocuğun bilişsel yeteneklerini geliştirir

Olaylara çocuğun gözüyle bakıp, kendinizi onun yerine koyabilmeye çalışın. Size çok kabul edilemez görünen bir durum çocuğun gözünde tamamen farklı olabilir.

Çocuğa yaşına uygun, kabul edilebilir, kesin ve tutarlı sınırlar çizin, belli kurallar koyun. Bunların aşılmasını istemediğinizi kesin bir dille ifade edin.

Çocuk sınırları aştığında ya da kurallara uymadığında sonuçları ile yüzleştirin. Örneğin, yeri kirleten çocuktan orayı temizlemesini, birini inciten çocuktan özür dilemesini isteyin.

Çocuğa konuşma ve davranışlarınızla örnek olun. “Lütfen, teşekkür ederim” gibi kelimelerin kullanılmasını özendirin. Sabır, nezaket, saygı gibi kavramları anlatarak değil davranışlarınızla öğretin.

Çocuğun birden fazla istenmeyen davranışı varsa hepsini bir anda ele almayın, birer birer ilgilenin. Bu davranışın neden sorun yarattığını açıkça anlatın, değiştirdiğinde onu iyi davranışından dolayı kutlayın.

Çocuğun olumlu davranışlarını onayladığınızı beden dilinizle de gösterin. Bazen bir küçük gülümseme, sırt sıvazlama ya da bir baş hareketi bir çok söze bedeldir.

Çocuklara sorunlara çözümler üretme, sorunlarla başa çıkma konusunda destek olun, ancak onların yerine kararlar vermeyin. Bırakın kendi kararlarını verip, davranışlarını kendileri belirlesinler; bu özgüvenleri için çok yararlıdır.

Yaşamak, sağlıklı büyümek ve gelişmek, eğitim olanaklarına sahip olmak gibi hakların yanı sıra bu haklarını kullanırken huzurlu ve mutlu olmak, şiddete maruz kalmamakta çocukların en doğal hakkıdır. Bu hakka sahip olmak için onların en büyük yardımcıları ise öğretmenler olacaktır.

2- Duygusal İstismar

UNICEF, duygusal istismarı; çocuğun nitelik, kapasite ve arzularının sürekli kötülenmesi, çocuğun sürekli olarak insanüstü güçlerle, sosyal açıdan ağır zararlar verme ya da terk etme ile tehdit edilmesi, çocuktan yaşına ve gücüne uygun olmayan taleplerde bulunulması ve çocuğun, topluma aykırı düşen çocuk bakım yöntemleri ile yetiştirilmesi olarak tanımlanmaktadır.

Diğer tüm kötü muamele biçimlerini şemsiye gibi altında toplayan bir olgudur. Fiziksel ve cinsel istismarla karşılaştırıldığında duygusal istismar toplumlarda daha yaygın ve ortaya konması güç bir istismar türüdür. Duygusal istismar çok sık gerçekleşmesine rağmen fiziksel ve cinsel istismar gibi somut bulguları olmadığı için en zor tanınanıdır. Duygusal istismar tek başına görülebildiği gibi fiziksel ve cinsel istismarla birlikte de görülmektedir.

Duygusal istismarın izleri yaşam boyunca kendini gösterebilmektedir. Anne ve babası tarafından sürekli eleştirilen, aşağılanan, sevgi ve ilgi ihtiyacı yeterince karşılanmayan çocuklar, pasif kişilik özelliklerine sahip, kendine güveni olmayan ve antisosyal davranışlar gösteren kişiler olarak tanımlanmaktadır. Bu çocuklarda normal zihinsel kapasite olmasına rağmen, öğrenme güçlüğü ve dikkat dağınıklığı gibi sorunlar görülmektedir.

Duygusal istismar, çocuk ve gençlerin, kendilerini olumsuz etkileyen tutum ve davranışlara maruz kalarak ya da gereksindikleri ilgi, sevgi ve bakımdan mahrum bırakılarak toplumsal ve bilimsel standartlara göre psikolojik hasara uğratılmaları durumudur. Bu davranışlar; yaş, statü, bilgi, konumu gibi özellikleri ile çocuk veya gencin üzerinde etki sahibi olan kişi ya da kişiler tarafından uygulanır.

Ebeveynlerin ya da çevredeki diğer yetişkinlerin çocuğun yeteneklerinin üzerinde istek ve beklentiler içinde olmaları ve saldırganca davranışları anlamına gelen duygusal istismarın izleri yaşam boyunca kendini gösterebilmektedir. Anne babası tarafından sürekli eleştirilen, aşağılanan, sevgi ve ilgi ihtiyacı yeterince karşılanamayan çocuklar, pasif kişilik özelliklerine sahip, kendine güveni olmayan ve anti sosyal davranışlar gösteren kişiler olarak tanımlanmaktadır.

Bunların yanı sıra duygusal istismar, çocukların fiziksel ve zihinsel gelişimlerini de olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Bu çocuklarda normal zihinsel kapasite olmasına rağmen, öğrenme güçlüğü ve dikkat dağınıklığı gibi sorunlar görülmektedir. Dolayısıyla duygusal istismar çocuğun hem kişiliği hem de başarısını olumsuz yönde etkilemektedir.

Duygusal İstismar Olarak Değerlendirilen Davranışlar:

Bu istismar türü, bireyin niteliklerinin değerine, kendisinin önem verdiği kişiler tarafından kabul edilme ve değer verilme, çevrenin iyi ve yordanabilir olarak algılanmasına yönelik bir saldırdır. Reddetmek, aşağılamak, izole etmek, korkutmak, yıldırma ve tehdit etmek, suçla yönelmek, kendi çıkarına kullanmak, duygusal gereksinimlerini karşılamamak, zamanından önce yetişkin rolü vermek gibi davranışlar duygusal istismara neden olan davranışlar olarak ele alınmaktadır. Görüldüğü gibi bu tür davranışlarda ilgisizlik ve kayıtsızlık olduğu için duygusal ihmal de söz konusu olmaktadır.

İstemli bir şekilde çocuğun aşağılanması ya da görmezlikten gelinmesi gibi, onun sağlıklı duygusal gelişimini ve benlik saygısını ciddi biçimde etkileyen davranış kalıpları olarak tanımlanır. Duygusal istismar değişik yollardan olabildiği gibi sınırlarının çizilmesi göreceli olarak güçtür.

Çocuğu her konuda suçlayarak günah keçisi haline getirme, diğer taciz türleri ile tehdit etme, genel olarak reddedici ve düşmanca tavır, katı biçimde cezalandırma, çocuğun davranışlarının yaratıcılığını kısıtlayacak biçimde aşırı derecede denetlenmesi ya da kendi tercihleri dışında seçimlere zorlanması da duygusal taciz çerçevesinde sayılabilir. Kişiyeye duygusal ya da ruhsal sağlığını tehlikeye atacak derecede ağır sözlü tehditler yapılması, alay edilmesi ya da küçük düşürücü yorumlarda bulunulması, eleştirilmesi, aşağılanması, çocuğu reddetme, tehdit etme, inkar etme, sorularına cevap vermeme, çocuğun yaşıt ve yetişkinlerle ilişkisini kısıtlama, sosyal bozulmasına neden olma, emosyonel (duygusal) istismar olarak kabul edilmektedir.

Çocukla sürekli alay etme, aşağılama, çocuktan kapasitesinin ötesinde aşırı beklenti içinde olma, aşırı koruma, bağımlı kılma, aşırı otorite, çocuğun davranışlarıyla uyumsuz ağır cezalandırma ve iz bırakmasa da yüze şiddet uygulama, beslenme, giyim, tıbbi gereksinimler, duygusal ihtiyaçlar, veya optimal (en uygun) yaşam koşulları için gerekli ilgiyi göstermeme gibi eylemler neden olur.

Çocuğu terk etme, gereksinimleriyle ilgilenmeme, yok sayma, çocuğun iletişim çabasına tepkisiz kalma da “eylemsizlik biçiminde” duygusal çocuk ihmal ve istismarı olarak tanımlanmakta ve bu tür ihmal davranışları çocuklar üzerinde olumsuz etkilere neden olmaktadır.

Çocukların kızgınlık, hüznü, korku, suçluluk, utanma, huzur ve neşe gibi duygularını ve heyecanlarını alay konusu etmek, ciddiye almamak ya da bu duyguları ifade etmelerine izin vermemek, onların bu tür duygularında bir bozukluk olduğu izlenimini verir. Çocukların yetişkinler gibi düşünüp duygulanmaları beklenir. O kültüre ve topluma uygun olan duygu ve heyecanların ifadesine izin verilir, diğerleri kınanır ve sindirilir.

Ana ve baba duygu ve heyecanlarını tanıyan ve ifade eden kişilerse bunu çocuklarına da öğretebilirler. Aksi durumda ise çocukların duygu ve heyecanları reddedilir ve onlar da normal olmadıklarını düşünerek hem duygularından hem de kendi öz benliklerinden uzaklaşırlar.

Ana baba çocuğu reddediyorsa,

Ana baba çocuğu küçük düşürüyor ve sertçe eleştiriyorsa,

Ana baba çocuğun sosyal yaşamla bağlarını kopararak onu toplumdaki yalıtıyor,

Ana baba çocuğu diğer kardeşlerin içinde, uygulanacak cezalarda hedef haline getiriyorsa bir başka ifadeyle çocuk günah keçisi haline getirilmişse,

Ana baba çocukla alay ediyor ya da onu küçük düşürücü isimlerle çağırıyorsa,

Ana baba çocuğun kontrolü dışında gelişen olaylardan dolayı onu suçluyorsa,

Ana baba çocuktan yaşına ve rolüne uymayan isteklerde bulunuyorsa,

Ana ya da baba çocuğun velayetine sahip olan diğer ebeveyni çocuğun görmesine izin vermiyorsa,

Ana baba çocuğun yalnızca olumsuz davranışları üzerinde duruyorsa,

Ana baba çevreyi keşfetmeye çalışmak gibi normal davranışlarında çocuğu cezalandırıyor,

Ana baba çocuğa topluma ters düşen, ahlak veya hukuk kurallarını ihlal eden davranışlar öğretiyorsa duygusal istismara yol açan davranışlarda bulunuyor demektir.

3- Ekonomik İstismar

Çocuğun gelişimini engelleyici, haklarını ihlal edici işlerde ya da düşük ücretli iş gücü olarak çalışması veya çalıştırılmasıdır. Çocuklar yaygın olarak; mendil ve çiçek satma, cam silme, gündelik ve mevsimlik geçici işlerde, ev işlerinde, sanayi işletmelerinde, inşaatlarda, pazarcılık, suç örgütlerinde, tarım sektöründe ekonomik olarak istismar edilmektedir.

Devlet İstatistik Enstitüsü'nün verilerine göre 6-14 yaş grubunda ekonomik işlerde yaklaşık 1 milyon çocuk çalıştırılmaktadır.

Çocukların çalışma nedenleri, Türkiye'nin sosyal, ekonomik kültürel sorunları ile yakından ilgilidir. Gelir dağılımındaki giderek artan adaletsizlik, yaygınlaşan yoksulluk, köyden kente hızlı bir şekilde göç ve bunun sonucunda ortaya çıkan toplumsal ve ekonomik sorunlar, kaçak işçiliğin artması, çocuk emeğinin ucuz olması ve işverenin de ucuz iş gücünü tercih etmesi sonucunda çalışan ya da çalışma hayatına itilen çocuk sorunu ortaya çıkmaktadır.

Çalışan çocuk, yaşadığı bölgede yoksullaşan, o bölgede yaşama olanağı kalmadığı için göç eden; ama göç ettiği bölgede de aradığını bulamayan ailelerin çocuklarıdır. Çalışan çocuk ailesi yoksul olduğu için okuldan ayrılmış, yoksulluk koşullarında yaşamını sürdürebilmek ve yoksullukla savaşımında ailesini destekleyebilmek için üretime katılmak zorunda kalmış çocuktur. Çalışan çocukların ailesinin eğitim düzeyi düşüktür. Aileler genellikle çok çocukludur. Ailede genellikle birden fazla çocuk üretim sürecine katılmıştır.

Çocuklar, çalıştıkları sektörler ve çalışma şekilleri ne olursa olsun, çalışma hayatının ortak risk ve tehlikeleri ile karşı karşıya kalmaktadır. Çalışılan ortam ve yapılan işler genellikle çocuklara uygun değildir ve çocukların fiziksel ve ruhsal sağlığını tehdit eder niteliktedir. Çocuklar; çocukluklarını yaşayacakları, eğitim görecekları yaşlarda bu haklardan yoksun kalmakta ve ekonomik istismar ve sağlıksız koşullarda çalıştırılmaları nedeni ile sağlık sorunları yaşayabilmektedir.

4- Cinsel İstismar

Cinsel istismar; psikososyal gelişimini tamamlamamış çocuğun bir yetişkin tarafından cinsel uyarılma için kullanılmasıdır. Cinsel istismar diğer istismar türlerinden sıklığı ve karmaşıklığı açısından farklılıklar göstermektedir. Çocuk istismarı tipleri içerisinde saptanması en zor olan ve çoğunlukla gizli kalan cinsel istismar, özellikle kısa ve uzun dönemli etkileri açısından önemli bir olgudur. Genital bölgeleri elleme, teşhircilik, röntgencilik, pornografide kullanımdan ırza geçmeye kadar çok geniş bir yelpazedeki tüm davranışları kapsamaktadır. Şiddet içermesi gerekmez.

Türk Tabipleri Birliği'ne göre, "Çocuk ve erişkin arasındaki temas ve ilişki, o erişkinin veya başka birinin seksüel stimülasyonu (uyarımı) için kullanılmışsa, çocuğun cinsel istismara uğradığı kabul edilir. Cinsel istismar bir çocuğun bir başka çocuk üstüne belirgin bir gücü veya kontrolü söz konusuysa ya da bariz bir yaş farkı varsa da gerçekleştirilebilir. Bu tanımlama özellikle erişkinler tarafından çocuklar üzerinde oluşturulabilecek her türlü cinsel istismarı kapsamaktadır."

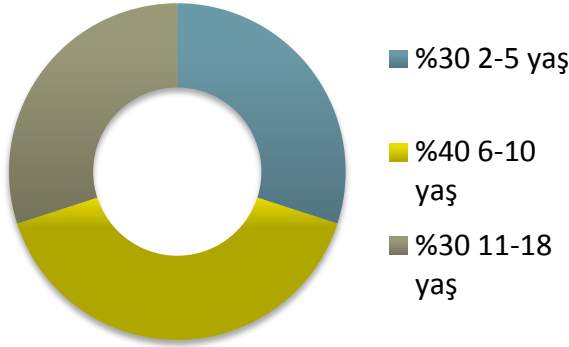
Çocukta cinsel istismar yıllardır bilinen ciddi problem alanlarından biridir. Fakat son yıllarda çocuklara yönelik istismarlarda ciddi artış olduğu gözlenmektedir. Amerika'da 1998 yılında çocuk ve gençlere yönelik istismar oranlarında binde 1.6 oranında artış olduğu; ülkemizde ise Trakya Üniversitesinin yaptığı bir araştırmaya göre aile içi cinsel istismarın %1.4 olduğu bulunmuştur.

Fiziksel İstismar ile Cinsel İstismar Arasındaki Temel Farklılıklar

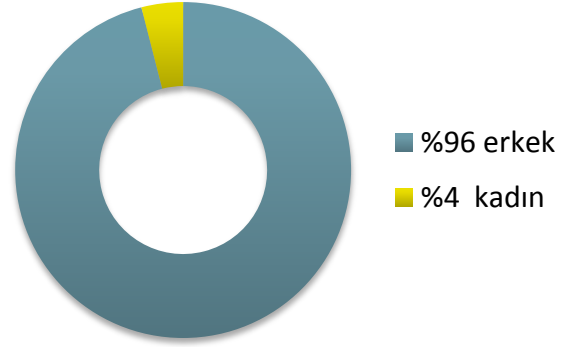
FİZİKSEL İSTİSMAR	CİNSEL İSTİSMAR
Küçük yaşta görülür. Orta yaşta azalma görülür.	Genellikle 6 yaşından itibaren artmaya başlar.
Her iki cinsiyette de eşit oranda bulunabilir.	Kurban, ağırlıklı olarak kızlar olmakla birlikte erkekler de olabilmektedir. %90-95'inde erkek sorumludur.
Sıklıkla hem anne hem de baba konudan haberdardır.	Gizli kalmışsa profesyonel yardımla konudan haberdar olunabilir.
Vücutta travma izleri görmek mümkündür.	Fiziksel hiçbir bulgu saptanmayabilir.
Her tür aile yapısında olabilir.	Her tür aile yapısında, çoğunlukla izole ve sosyal ilişkileri zayıf, ekonomik güçlüklerin yaşandığı, aile içi çatışmaların yoğun olduğu anlaşılmıştır.

Cinsel istismar sık rastlanan ve genelde yıllarca süren bir durum olmakla birlikte sıklıkla gizli kalmaktadır. Vakaların yalnızca %15'inin bildirildiği düşünülmektedir.

Cinsel istismara maruz kalan çocukların (0-18) yaşa göre dağılımları incelendiğinde;

İstismarcıların cinsiyeti incelendiğinde,

İstismarcının çocuk tarafından önceden tanınma grafiği;

Çocuklara cinsel taciz birçok kişi tarafından yapılabilir; anne, baba, üvey anne, üvey baba, kardeş, akraba, öğretmen, komşu veya herhangi bir yabancı kişi. Çocuğun bakımıyla doğrudan ilgilenen babaların daha az istismar uyguladığı saptanmıştır. Cinsel istismarın sık görüldüğü aileler genel olarak işlevselliği bozuk aileler olarak tanımlanmakta ve bu ailelerde olaya yol açtığı düşünülen çeşitli patolojiler bulunmaktadır.

Boşanma, şiddet, alkol ve madde kullanımı olan ailelerde cinsel istismar daha sık görülmektedir. Okullarımız tarafından yürütülen; boşanmış ya da parçalanmış aile çocuğunu belirlemek için öğrenci tarafından doldurulan tanıma formu, uygulanacak problem tarama listeleri ve ev ziyaretleri çocuklarımızın yaşamış olduğu istenmeyen yaşantılar hakkında bizlere fikir vermektedir.

Hiçbir çocuk cinsel tacizle başa çıkabilmek üzere psikolojik açıdan hazır olamaz. İki üç yaşındaki çocuk bile, her ne kadar böyle bir olayın yanlış olduğunu bilmeseyse bile, ilerideki yaşlarında yaşadığı bu olaydan dolayı olumsuz bir şekilde etkilenecektir. Beş yaş ve beş yaşın üstündeki çocuklarda, taciz uygulayan kişiyi tanıyorlarsa bir karmaşa yaşamaları normaldir; bu tarz cinselliğin yanlış olduğunu bilmelerine rağmen, cinsel tacizi uygulayan kişiye olan sevgi ve bağımlılıklarından dolayı cinsel tacizi kimseye anlatmazlar. Bazen cinsel istismarın fiziksel belirtileri varken, bazen de tacizin fiziksel belirtileri yoktur. Ancak fiziksel belirtiler olmasa bile bazı durumlarda muayenede bir takım belirtiler bulunabilir. Cinsel tacize uğramış çocuklarda cinsellik veya seks konularına anormal ilgi gösterme veya tamamen ilgisiz kalma, uyku sorunları veya kâbus görme, depresyon veya aile fertlerinden/arkadaşlarından uzaklaşma, vücutlarının kirli olduğu veya cinsel organları bölgesinde bir sorun olduğu gibi düşüncelere sahip olma, okula gitmeyi istememe, normalin dışında yaramazlık yapma / söz dinlememe, yaptığı çizimlerde, oynadığı oyunlarda cinsel tacizi andıran resimler/oyunlar, anormal bir şekilde saldırgan olma gibi belirtiler görülebilir.

Çocukların bu kadar yüksek oranda cinsel şiddet eylemine maruz kalmasını değerlendirdiğimizde, **saldırganın bakış açısından çocuklar**, kendilerini ideal mağdur konumuna iten belirli özellikler içerirler:

Merak: Çocukların çevrelerindeki dünyaya yönelik doğal ve yoğun bir merak duygusu bulunur. Büyüdükçe meraklarının yoğunlaştığı konuların başında da cinsellikleri gelir ve cinselliğe yönelik merakın yoğunluğu, cinselliğin toplumda halen bir tabu olmasından dolayı çocuğun merakını giderecek bilgileri yakın çevresinden öğrenememesi sonucu gittikçe artar. Çocuk çevresinde (aile, televizyon, basın, çeşitli konuşmalar) kendisinin dışlandığı ve kendisine hiç veya çok az bilgi verilen bir şeylerin olduğunun farkına varır. **Çocuğun doğal merakı ve bu merakı giderecek bilgilerin verilmeyişi, saldırgan tarafından çocuğun kolayca kullanılmasını sağlayabilir.**

İlgi ve sevgi ihtiyacı: Çocukları cinsel saldırı için yüksek risk konumuna iten belki de en önemli özellik, çocuğun ilgiye ve sevgiye olan gereksinimidir. Tüm çocuklar ilgi ve sevgiye gereksinimleri olduğu için, cinsel suçlar açısından risk altında olmakla birlikte, bu risk özellikle ailesinden yeterli ilgi ve sevgiyi görmeyen veya ailesinden uzakta olan çocuklarda daha belirgindir.

Erişkinler tarafından kolayca yönlendirilebilmeleri ve savunmasızlığı: Çoğu anne-baba çocuklarının eğitiminde özellikle büyükleri saymanın ve dediklerini yapmanın önemi üzerinde durur. Bu spesifik mesaj verilme bile, çocuklar çok geçmeden çevrelerindeki dünyada gücün erişkinlerde olduğunun farkına varır ve yaşamlarının bu güçlü erişkinlere bağlı olduğunu öğrenirler.

Olayı gizleme eğilimi: Bu duygunun risk oluşturmada en az etkisi olsa da, çocukların çoğu adölesan(çocukluktan erişkinliğe geçiş dönemi-ergenlik) dönemde anne ve babalarının yapmamalarını söyledikleri birçok şeyin tam tersini yaparlar. Bu durum belki de büyümenin ve bağımsız olmanın doğal bir parçasıdır. Ne yazık ki bu durum, saldırgan tarafından amacına uygun olarak kullanılabilir. Bu nedenle cinsel istismara maruz kalan çocuklar genellikle olayı saklamaya meyillidir. Bu durum, özellikle adölesan dönemindeki çocuklarda, bu tür bir olayın mağduru olmaları nedeniyle, özgürlüklerinin bir kısmını kaybedecekleri korkusuyla belirgindir.

Çocuklar kötü şahittir algısı: Çocuklar kötü bir şahit midir? 25 yıl ve öncesinde bu fikir geniş çapta kabul görmekteydi. Çocukların gerçeklikleri ayıramadıkları bir fantezi dünyasında yaşadıkları düşünülürdü ve özellikle cinsel istismar konusunda söylediklerine inanılmazdı. Ancak son yıllarda çocuk cinsel istismarında hâkim görüş, çocukların maruz kaldıkları cinsel istismar konusunda yalan söylemedikleri ve söylediklerinin doğru olduğu şeklinde değişti. Onlar için çocuk ideal bir şahitti. Ancak bu görüş de, çocukların güvenilmez olduğunu savunan eski görüş kadar hatalıdır. **Çocuklar kötü şahit değildir, ancak ideal şahit de değildir. Profesyonel bir yaklaşım gerektiren, farklı bir şahittir.**

Çocuklar cinsel istismar olayında saklama amacı dışında nadiren yalan söylerler, ancak olayları yanlış değerlendirebilirler. Bu farklılık çocuklara daha profesyonel bir yaklaşım gerektirir.

Günümüzde çok küçük çocuklar televizyon, basın veya yakın çevrelerden cinsellik hakkında birçok şey öğrenmektedirler. Ancak yetersiz ve eksik olan bu bilgi nedeniyle mağdur çocuk, soruşturma veya tedavi aşamasında eğitimsiz veya aşırı gayretli görevlilerden yanlış olarak etkilenebilir. Ayrıca özellikle mağdur küçük çocuklarda; fiziksel temas ve okşama, sevgi amaçlı mı, yoksa cinsel amaçlı mı gibi sorularla karşımıza çıkan cinsel içerikli eylemin tanımındaki zorluklar ve çocuğun olayı anlatabilmesinde görülen zorluklar, yine çocukların bu eylemin mağduru olma riskini artıran unsurlardır.

Cinsel İstismarda Risk Faktörleri

- Cinsel istismarda çocukların doğal anne ve babalarından ayrı yaşamaları,
- Annenin özellikle gece çalışmak zorunda kalması,
- Annenin çocuğa cinsel eğitimi cezacı bir tutumla vermesi,
- Çocuğun anne ya da babadan yeterince sevgi almamış olması,
- Anne ya da babanın geçmişinde yaşanmış istismar öyküsünün bulunması risk faktörü olarak kabul edilir.

Cinsel istismar uygulayıcısı kurbanı elde etmek için çeşitli yollar dener. Cinsel istismar uygulayıcı her yaş, her sosyokültürel ya da ekonomik düzeyde olabilir. Ancak, geçmişlerinde istismara uğramış, ruhsal olgunluğunu tamamlamamış, zayıf becerileri olan, izole, bağımlı, kolay incinebilir, impulsif (dürtüsel) kontrolleri zayıf kişiler özellikle üzerinde durulan karakterlerdir. Saldırgan genellikle çocuğun iyi tanıdığı biridir.

Cinsel istismarda saldırgan başlangıçta sadece cinsel organını göstermek, okşatmak gibi yüzeysel cinsel uyarımları denerken, zaman içerisinde daha az iz bırakacak oral penetrasyona (cinsel giriş) ve son olarak vajinal ya da anal penetrasyona (cinsel birleşim) geçiş gösterir.

Ekonomik amaçlı (fahişelik, teşhircilik ya da pornografik film sektörü) kullanılan çocuklar ise genellikle kırsal kesimden şehre gelen, evden kaçan, maddi problemleri olan, şiddete uğramış, kimsesiz, sahipsiz ve çaresiz konumdadırlar.

Cinsel İstismarın Çocuklar Üzerindeki Etkileri

Çocuklar cinsel istismara maruz kaldıklarında uzun dönem olumsuz sonuçlara rastlanabilmektedir. Aynı zamanda cinsel istismar birçok bozukluk için de risk etmenidir. Uyku bozuklukları, kâbuslar, fobiler, bedensel yakınmalar ve korku tepkileri olarak gözlenmektedir. Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, ikincil enürezis ve enkoprezis (işeme bozukluğu ve dışkısını kontrol edememesine) cinsel istismara uğrayan çocuklarda daha sık ortaya çıkmaktadır. Disosiasyon (ortam ve kendisinden uzaklaşma ve kopma), ruhsal travmaya karşı ilkel bir savunma olarak kabul edilmektedir. İstismarın erken döneminde, amnezi, aşırı fantezi kurma, trans benzeri durumlar ve uyurgezerlik ortaya çıkabilmektedir. Bu çocuklarda konversiyon tepkilerine de yüksek oranda rastlanılmaktadır. Yine bu olumsuz deneyimi yaşamış çocuklarda yüksek oranda depresyon gözlenmekte ve kurbanın benlik saygısı ciddi hasara uğramaktadır. Bu çocuklarda intihar düşünceleri ve girişimleri sık görülmektedir. Erişkin yaşta başlayan majör depresyon (kişinin sosyal işlevlerini ve günlük yaşama dair etkinliklerini olumsuz yönde etkileyen ve süregelen), çocuklukta cinsel istismarla ilişkili bulunmuştur.

Öfke tepkileri, zayıf dürtü kontrolü, karşı olma, karşı gelme bozukluğu, cinsel istismara uğramış çocuklarda gözlenebilmektedir. Kişiler arası ilişki kurma ve sosyal ilişkileri sürdürme becerisi olumsuz olarak etkilenmektedir. Bu kişilerin ya ilişki kurmaktan kaçındıkları ya da aşırı yakınlık gereksinimi duyup çok sayıda, fazla beklentili ve kontrol edici ilişki kurdukları gözlenmektedir. Her iki tip ilişki de işlevsellikten uzak olmakta ve genellikle yalnızlıkla sonlanmaktadır. Yüksek riskli cinsel eylemler, istismara uğramış kişilerde daha sık görülmektedir. Ayrıca, cinsel istismar öyküsü olan çocukların daha fazla cinsel saldırıda bulunduğu da bildirilmektedir.

Bir eylem; o eylemi gerçekleştirmenin niyetine göre değil, çocuk üzerindeki etkisine göre istismar teşkil eder.

Çocuk cinsellikten kaçmaya çalıştığında, tacizci genelde çocuğu ya şiddet ya da artık onu sevmeyeceği gibi yaklaşımla tehdit eder. Tacizci aile içinden birisi ise çocuk diğer aile fertlerinin kızacağını, onunla utanç duyacağını düşünür ve hatta bu olayın duyulması durumunda ailenin parçalanacağını bile düşünür. Bu tarz düşünceler ve duygular da çocuğun cinsel tacize katlanmasına neden olur. Cinsel tacize uğrayan çocuklarda genelde bazı ortak karakteristikler oluşur; özsayıgıları düşük, hiç bir işe yaramama duygusu, seks konusunda tuhaf düşüncelerin oluşması, içine kapanık ve yetişkin insanlara fazla güvenmemek gibi. Hatta bazı çocuklarda intihara teşebbüs bile olabilir. Cinsel tacizi uğrayan bazı çocukların yeni ilişkilerini cinsellik üzerine kurdukları görülmektedir. Bu tarz çocuklar, yetişkin olduklarında genelde ya çocuklara cinsel taciz uyguluyorlar ya da para kazanmak için cinselliklerini kullanıyorlar.

Cinsel İstismara Maruz Kalan Çocuklarda Görülebilen Belirtiler

Tekrarlayıcı, rahatsız edici düşünceler, olayla ilgili kabuslar, uykuya dalma güçlüğü (karanlık olayı çağrıştırabilir ya da kabus göreceğini düşündüğü için uyumak istemez), öfke patlamaları, konsantrasyon(yoğunlaşma) güçlüğü, ilkökul sonrası ve ergenlerde flashback'ler(olay anını yaşıyormuş gibi hissetmeleri), yaşına uygun olmayan cinsel davranışlar, cinsel davranışlarda artma, masturbasyon, yaşadıkları cinsel travmayı yeniden yaşama ve tekrarlama eğilimi: cinsel oyunlar oynama, erişkinleri ayartıcı davranışlarda bulunma gibi, cinsel kimlik bozuklukları, cinsel işlev bozuklukları, cinsel istismara uğrayan çocukların %50'sinde travma sonrası stres bozukluğu görülmekte, depresyon, düşük benlik saygısı, intihar davranışları, damgalanmışlık hissi, alkol ve madde kötüye kullanımı eşlik edebilmektedir.

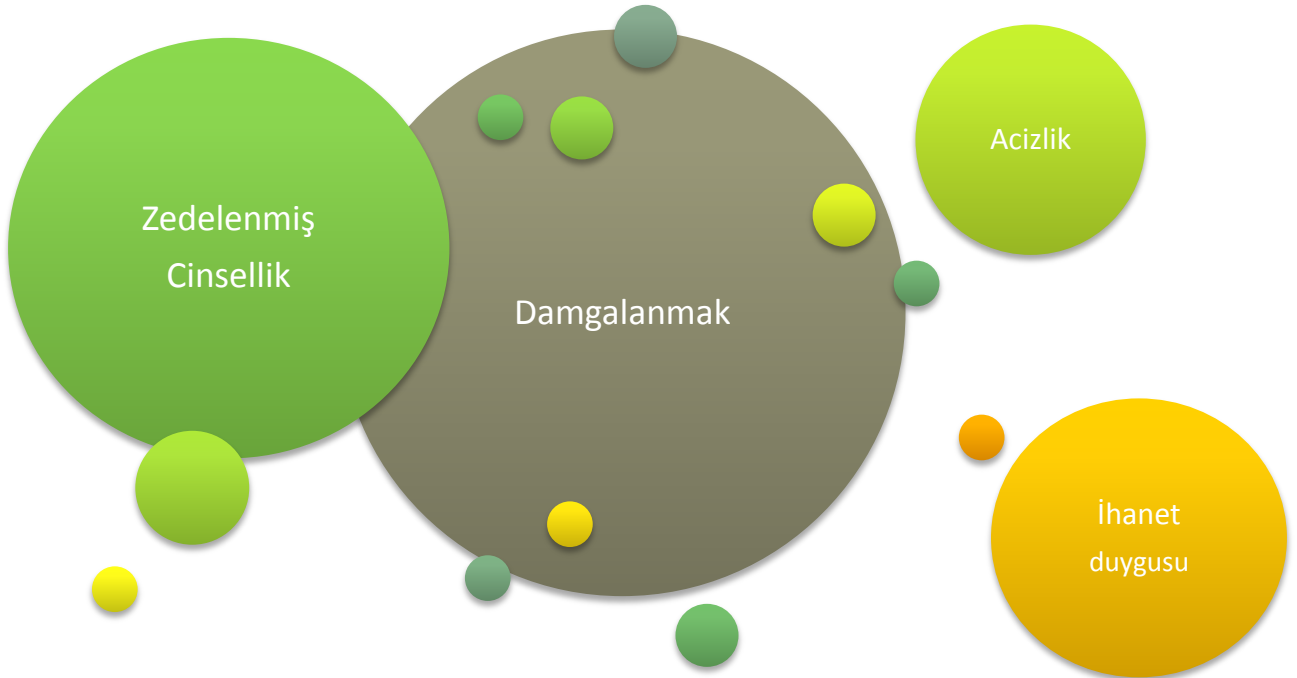
Cinsel istismarın genel sonuçları:

Zedelenmiş cinsellik: Cinsel istismara uğramış çocukta cinsel duygu ve tutumlar normal gelişimlerinden sapabilir ve uygun olmayan biçimler alabilirler.

İhanet duygusu: İstismarcı çocuğun ona duyduğu güvenin sarsılmamasına ve çocukta ihanete uğrama duygularının yerleşmesine neden olacaktır.

Acizlik: İstek ve iradesi dışında cinsel amaçlı kullanıldığı ve bunu engelleyemediği zaman çocuk kendini çaresizlik ve acizlik duyguları içinde bulacaktır.

Damgalanmak: Çocuğun cinsel istismar olayına eşlik eden “kötülük, utanç, suçluluk” gibi kavramlar zamanla onun benlik algısına karışır ve kendini böyle algılamaya başlar.

Cinsel istismara bağlı duygusal ve davranışsal reaksiyonlar yaşa göre değişebilir:

Davranışsal reaksiyonlar: Yeme ve uyku bozuklukları, yabancılardan korkma, üzerini giyip çıkarırken sorun çıkarmaya başlama.

Duygusal reaksiyonlar: Korku, konfüzyon (ne olup bittiği ile ilgili kafası karışır).

0-3**yaş**

Davranışsal reaksiyonlar: Bebeklik dönemine geri dönüş (bebek gibi konuşma, parmak emme gibi), içe kapanma, sözel ifadede azalma, anneye daha fazla bağlı olma, enürezis ve enkoprezis (işeme bozukluğu ve dışkısını kontrol edememesine), yeme ve uyku bozuklukları, cinsel oyun (sık ve devamlı), mastürbasyon yapma.

Duygusal reaksiyonlar: Korku, utanma, öfke, suçluluk duygusu, çaresizlik, zarara uğrama ve kirlenme duygusu

4-6**yaş**

Davranışsal reaksiyonlar: Sosyal içe kapanma ve tek başlılık, evden okuldan kaçma, yeme ve uyku bozuklukları, Öğrenme bozukluğu, obsesif kompülsiyon, otoagresyon (kendi kendisine karşı), kendinden küçüklere cinsel istismarda bulunma, durup dururken ağlama, hassaslaşma, karın ve baş ağrıları, huzursuzluk.

Duygusal reaksiyonlar: Korku, utanma, suçluluk, öfke, güvensizlik, depresyon, intihar düşüncesi, kirlenmiş hissetme.

7-13**yaş**

Davranışsal reaksiyonlar: Fobi, bağımlılık yapan maddelere düşkünlük, otoagresyon (kasten kendine zarar verme), evden, okuldan kaçma, başkalarını istismar etme, obsesif kompülsiyon (kişinin istemediği ve tekrarlanan düşünceler, hisler, fikirler, takıntılar veya bir davranış), duygusal ve fiziksel yakınlıktan kaçma, yeme bozukluğu (anoreksiya nervroza), sinirlilik, rastgele cinsel ilişkide bulunma, süregelen enfeksiyonlar, sosyal içe kapanma, psikoz, intihar.

Duygusal reaksiyonlar: Öfke, korku, suçluluk, utanma, güvensizlik, çaresizlik, kirlenme duygusu.

13-18**yaş**

Çocuklar Yaşadıklarını Neden Söyemezler?

Kendilerine inanılmayacağından korkarlar.

Başlarının belaya gireceğinden korkarlar.

İstismarcının tehditlerinden korkarlar.

İstismarcıyı korumak isteyebilir, sevebilir ama yaptıklarını sevmezler.

Nasıl anlatılacağını bilmeyebilirler.

Cinsel davranışların yanlış olduğunu bilmeyebilirler.

Arkadaşları tarafından dışlanabileceklerinden korkarlar.

Homoseksüel olarak adlandırılacaklarından korkarlar.

Büyüklerle (otorite figürleriyle) cinsel konuları konuşmaktan utanırlar, korkarlar.

İspiyoncu olarak adlandırılmak istemezler.

İyi çocukların cinsellikle ilgili sözcükleri kullanmasının doğru olmadığı söylenmiştir.

Çocuklar Sonunda Nasıl Söylerler?

İstismarın derecesi, sıklığı artar ve çocuğu korkutursa, cinsel istismardan korunmayla ilgili bilgi alırsa ve kendisine yapılanın doğru olmadığını fark ederse ve söylenmesi gerektiğini öğrenirse, Çocuklar sırlarını en yakın arkadaşları ile paylaşmak isteyebilirler.

Kardeşleri kendisinin ilk istismar edildiği yaşa gelmişse onları korumak maksadıyla, ergenliğe gelmişse hamilelikten korkar ya da istismarcının baskısından kurtulmak için, çocuk güvenebileceği ve kendisi ile yakından ilgilenen bir yetişkinle karşılaştığı zaman, fiziksel bir yakınması (enfeksiyon vb.) sonrası doktora gittiğinde söyleyebilirler.

Cinsel İstismar Konusunda Yanlış Bilinenler ve Bilinmesi Gereken Doğrular

Cinsel İstismar Konusunda Yanlış Bilinenler	Cinsel İstismarda Bilinmesi Gereken Doğrular
Çocuklar cinsel istismarı hayal güçlerinin genişliği nedeniyle uydururlar.	Çocuklar bu konuda genellikle yalan söylemezler. İlk kural çocuğa inanmak olmalıdır. Anlatılanların doğruluğu %60-%95 arasındadır. Profesyonel yardım gerektirir.
Yaşanmış bir iki olay önemli değildir.	Bir kez olan ya da tekrarlayan cinsel istismar çocuğun ruhsal ve fiziksel sağlığı açısından ciddi derecede zarar vericidir.
Çocuklar olan biteni çabuk unuturlar.	Çocukken yaşanan travmatik olayların yaşam boyu sürebilecek olumsuz etkileri olabilir. Cinsel istismara uğrayan çocukların %50 inde travma sonrası stres bozukluğu, depresyon, düşük benlik saygısı, ciddi yaralanma veya ölümle sonuçlanan intihar girişimi, damgalanmışlık hissi, alkol ve madde kullanımı da görülmektedir.
Olayı provoke eden, şirin ve cazip kız, evden kaçan, ihmal edilmiş çocuklar potansiyel kurbanlardır.	Kurbanlar her sosyoekonomik ve her sosyokültürel gruptan gelen kız ve erkek çocuklar olabilir.
İstismarcılar genellikle yaşlı ve yabancı erkeklerle sokaktaki serserilerdir.	Olguların %80-95'inde fail 20-40 yaşları arasındaki, kurban tarafından tanınan evli ve çocuklu erkeklerdir.
Parklar, genel tuvaletler, ıssız sokaklar, karanlık yerler, boş inşaat sahaları tehlikeli bölgelerdir.	Olayın olduğu yer genellikle ev, okul, ev ile okul arasındaki yol gibi çocuğun içinde bulunduğu yakın çevresidir.

Aile İçi Cinsel İstismar “Ensest”

Ensest binlerce yıldan bu yana bazı istisnalar hariç bir tabu olarak görülmüştür. Tarihsel açıdan bakıldığında Peru, Mısır ve Japonya’da kraliyet ailesinin saflığını korumak için bu yolun meşru olarak kullanıldığı görülmektedir. Sofokles(Antik Yunan'ın Eshilos ve Evripides ile beraber 3 büyük tragedya yazarlarından biri)’in Kral Oidipus Tragedyasında; Oidipus’un istemeden babasını öldürdüğü sonra da öz annesi ile evlendiği ve Oidipus’un bu gerçeği öğrendikten sonra gözlerini kör ederek kendisini cezalandırdığı anlatılır.

Ensest geleneksel olarak, biyolojik olarak akrabalığı olan aile bireyleri arasındaki ilişki olarak değerlendirilmektedir. Klasik ensest ilişki sadece kan bağına dayanmaktadır. Yakın ilişkilerin kurulmuş olduğu, ebeveyn bağının ve güvenin oluşmuş olduğu veya ebeveynlerle olan ensest ilişki uzun yıllar boyunca görmezlikten gelmiştir. Bu nedenle son yıllarda ensestin daha genel bir yaklaşımla çocukta cinsel istismar olarak değerlendirilmesi ve cinsel ilişki dışında daha geniş anlamda cinsel içerikli davranışları da içermesi gerektiği görüşü ağırlık kazanmaktadır. Ensest konusunda çeşitli tanımlar yapılmıştır. Bu tanımlamalarda **iki temel faktör** ön plana çıkmaktadır. Bazı araştırmacılar sadece çekirdek aile içindeki aile bireylerini bu kapsama alırken bazı araştırmacılar ise bakmakla yükümlü olan tüm kişileri biyolojik bağına bakmaksızın bu kapsama almaktadır.

Ensest vakalarının çoğu annelerin çocuklarındaki davranış sorunları sonucu çocuklarını bir uzmana götürmeleri sırasında araştırmalarla ortaya çıkmaktadır. Olayın kurbanlarının suçluluk, utanma ve dışlanma korkuları olayın bildirilmesini engellemektedir. Bu durum genellikle başka araştırmalar yapılırken rastlantı sonucunda ortaya çıkmaktadır. Günümüzde ise en çok tartışılan olayın sosyoekonomik boyutunun olup olmadığı, sosyoekonomik düzeyi düşük ailelerde daha sık yaşanıp yaşanmadığı yönündedir. **Ensestin sosyoekonomik düzeye bağlı olarak değişip değişmediği konusunda veri bulunamamıştır.** Ancak yapılan araştırmalar, aile içi cinsel istismarda kişilik özelliklerinin önem kazandığını göstermektedir. Bunun yanı sıra ensest vakalarının çoğunluğunu baba ensesti oluşturmaktadır. Anne ensesti oldukça nadir görülmektedir.

Ensestin Çocuklar Üzerindeki Etkileri

Ensestin çocuk üzerindeki etkileri; çocuğun saldırganla olan ilişkisine, seksüelaktivitelerin şekline, çocuğun işbirliğine, şiddet kullanımına, fiziksel zararın varlığına, çocuğun yaşı ve gelişim basamağına ve travma öncesi psikolojik gelişimine bağlı olarak değişmektedir. Ailenin olaya tepkisi de konu üzerinde etkileyici rol oynar. Ensest dışı cinsel istismara uğramış çocuklarda olduğu gibi parmak emme, tırnak yeme, enüresis ve enkopresis(işeme bozukluğu ve dışkısını kontrol edememesine) gibi davranışlara sık rastlanmaktadır. Bunun yanı sıra fobiler ve uyku bozuklukları,

kız çocuklarda erkek çocukların yanında güvensizlik ve anksiyete (kaygı) belirtileri, bulantı, kusma, karın ağrıları, baş ağrıları gibi sorunlar ortaya çıkabilir. Daha büyük çocuklarda; suçluluk hissi ve depresyon görülebilir. Suçluluk hissi, olayın kendisinden değil aile fertleri ile daha sonra yaşanan olaylardan kaynaklanır. Enseste uğrayan genç yaşadıklarını anlatmaktan kaçınmakta ve ne yapacağını bilemediği için psikososyal ve fiziksel sorunlar yaşamaktadır. Okulda akademik ve davranış sorunları, suça eğilim, konversif tablolar (fizyolojik bir soruna bağlı olmadan gerçekleşen, sıklıkla bayılma, bayılmadan daha seyrek olarak konuşamama), panik ataklar yaşayabilirler. Kirli ve değersiz olma hissi yaşanabilir. Adölesan (çocukluktan erişkinliğe geçiş dönemi-ergenlik) kızlar; mazoşistlik (işkenceden zevk alan, işkence tarzı hareketlerden cinsel haz duyan) çok eşli cinsel yaşam tercih edebilirler. Ayrıca cinsel istismarın; genital hasar, hamilelik ve zührevi hastalık kapma gibi fiziksel zararları da olabilir. Yapılan bazı araştırmalar; cinsel istismara uğramış kadınlarda, uyuşturucu bağımlılığının daha yüksek oranda ortaya çıktığını, çok eşlilik ve depresyon görüldüğünü, bunun yanı sıra cinsel istismarın, kendileri de cinsel istismara uğramış kişiler tarafından daha sık yapıldığını göstermiştir. Sonuç olarak cinsel istismar, bireyin ebeveyn ve cinsel yönden fonksiyonlarına da etki etmektedir.

Çocuk istismarı olaylarında, uğranan zararı ortadan kaldırmak ve daha fazla zarar meydana gelmesini önlemek için müdahale önemliyse de, bu son derece zor ve karmaşık bir konudur. Bir çocuk cinsel istismar olayını ilgililere bildirmek, çoğu zaman ek sorunlar yaratacak karmaşık işlemleri de beraberinde getirmektedir. Ensest olaylarında ise resmi işlemlerin başlatılmasının en kötü sonucu ailenin tam anlamıyla dağılmasıdır. Çocuk bir kuruma, baba cezaevine gönderilecek, anne perişan olacak, kendilerini damgalanmış ve suçlu hissedeceklerdir. Dolayısıyla bu tür olaylarda işlemlere başlarken çocuk için doğuracağı sonuçlar göz önünde bulundurularak gerekli değerlendirmeler yapılmalıdır.

Anne Babaların Cinsel İstismara Uğramış Çocuklarına Verebilecekleri Bazı Tepki Önerileri (Çev. Öner, U. ve Akbalık, G.)

Soğukkanlı olun. Doğru yardım alın.

Çocuğunuza inanın, çocuğunuzu suçlamayın, çocuğunuza güven verin.

Her şeyi unutmaya çalışmayın.

Merakla gözlemeyin.

Çocuğun olayın iyi yönü hakkında da konuşmasına izin verin.

Fazla koruyucu olmamaya çalışın.

Çocuğunuzu eskisi gibi sevin, diğer çocuklarınızı unutmayın.

Cinsel istismar hakkında çocuğunuzu eğitin.

ÖNERİLER

ÇOCUKLARDA MAHREMİYET EĞİTİMİ

Çocuklara mahremiyet eğitimi, kendi cinsel kimliklerinden memnun, sahip oldukları cinsel kimliğe uygun, ahlaki değerlerin farkında ve bilincinde sağlıklı kişilik yapıları geliştirebilmelerine yardımcı olmak amaçlı verilir. Bu eğitim, her çocuğun kendisinin ve başkalarının mahrem alanlarını tanımalarını, bu alana ilişkin değer yargılarını da doğru geliştirmeyi amaçlar.

Özellikle son yıllarda sıklıkla duyduğumuz çocuklara yönelik cinsel istismar, cinsel eğitimlerin okul öncesi dönemde mutlaka verilmesi gerektiği gerçeğini yeniden gündemimize taşımıştır.

Yapılan araştırmalar ailelerin bu eğitimi çocukların erken yaşta almaları yönünde fikir bildirdiklerini ortaya koyarken, aynı ailelerin çocuklarına cinsel eğitim vermektan kaçındıkları gözlemlenmiştir. Çoğu ebeveyn, çocuğuyla bu konuda ne konuşması gerektiğini bilmediğinden ya da erken yaşta çocuğun kafasını karıştırmaktan korktuğundan çocukla cinsellikle ilgili konuşmalar yapmaktan kaçındığını ifade etmiştir. Cinsellik yetişkinlerin zihinlerine ait bir tabudur. Oysa çocuklar genellikle bizim onlarla konuşmaktan kaçındığımız yaşlarda çoktan cinsel obje ve görüntülerle karşılaşmaya başlamıştır.

Peki, çocukla kendi cinselliği ve mahremiyet alanlarıyla ilgili konuşmaya ne zaman başlamak gerekir?

Mahremiyet algısı, çocuk dünyaya geldiği andan itibaren verilmeye başlanabilir. Herkesin yanında alt değiştirmemek, çocuğun ailenin dışındaki kişilerin yanında çıplak dolaşmasını engellemek, bebeklikten itibaren çocuğu dudaklarından ve vücudunun özel bölgelerinden öpmemek, çevredeki kişilerin çocuğun isteği dışında ona sarılmasına ve öpmesine mani olmak, çocuğun kendisini sevdirmesi için rüşvet teklif edilmesine izin vermemek çocuk için güvenli bir mahremiyet alanı algısı oluşturacaktır. Bununla birlikte çocuğun yanında yapılan konuşmalara, esprilere, izlenen programlara da dikkat edilmelidir. Zamanından önce fark edilen şeyler erken soruları beraberinde getirir. Çocuğunuz nereden etkilenmiş ya da öğrenmiş olursa olsun cinsellikle ilgili sorular sormaya başladığında cinsel eğitim de başlamıştır.

Çocuklar 3 yaş civarı kendi cinsel organları ile karşı cinsin cinsel organı arasındaki farkları sorgulamaya başlarlar. Bu süreç annenin ya da bir yakının hamileliği ve yeni bir bebeğin dünyaya gelmesine de sıklıkla rastladığından, nasıl dünyaya geldiğine ilişkin sorular da bu duruma eşlik edebilir.

3 yaşından itibaren her çocuğa kız ve erkek üreme organları arasındaki farklar basitçe işlevleriyle birlikte anlatılabilir. Soru kime sorulmuşsa bu sorunun muhatabı da o ebeveynidir. Çocuğun soru soracak yakınlığı bulduğu ebeveyninin, bunu bir güven geliştirme fırsatına dönüştürmesi, ileride çocuğun karşılaşabileceği olumsuzluklarda aynı ebeveynle konuşma cesaretini göstermesini kolaylaştırır.

Çocuğa vücut bölümleri genel olarak anlatılırken cinsel bölgelerinin aynı zamanda onlara özel olduğu ve kendi anne babası dışında özel bölgelerine kimsenin dokunmasına izin vermemeleri gerektiği de olağan bir dille anlatılmalıdır. Anne baba dışında çocuğun bakımıyla ilgilenen kişilerin de bu konuda bilgilendirilmesi gerekir. Çocuklar bazı yetişkinlerden rahatsız olabilirler. Onlara karşı yakınlık göstermek istemeyebilirler. Böyle durumlarda çocuk mahcup hissettirilmeden durum karşı tarafa kibarca anlatılmalıdır. Siz eğer çocuğunuzu başkalarıyla yakınlık kurmaları için zorlarsanız, ileride istemedikleri kişilerin zorla yakın olma çabalarına karşı koyamazlar. Çocuğunuz da tıpkı sizin gibi ilişki kuracağı kişileri kendi seçebilme özgürlüğüne, sizin belirlediğiniz alanlar dâhilinde, sahip olmalıdır.

Ebeveynler cinsel eğitim sürecinde ne kadar doğal ve yalın olursa çocuk için de durum o kadar normal bir algıya dönüşecektir. Mesleki deneyimlerimizden biliyoruz ki çocuklukta verilen abartılı cinsel mahremiyet eğitimi yetişkinlikte bir takım cinsel işlev sorunlarına yol açmaktadır. Karşılaşılan sosyal olayların etkisiyle ebeveynlerin panik halde çocuğa bu konuda abartılı yüklemeler yapmaktan sakınmaları ve sakin olmaları önemlidir.

Mahremiyet eğitimi, çocukların kendisinin ve diğer insanların **özel alanının farkına varması**, sosyal hayatın içinde kendi özel alanını koruması, diğer insanların **özel alanına saygı duyması**, kendisi ile çevresi arasında sağlıklı sınırlar koyması gibi bilgileri içerir.

Mahremiyet eğitimiyle ilgili anne babaların dikkat etmesi gereken en önemli 15 madde içerikte belirtilmiştir.

1) Özel Alanı Tanımlama

Vücudun kişiye özel olan bölgeleri, bu bölgelerin gizlenmesi gerektiği çocuğa iki yaşından itibaren yavaş yavaş anlatılabilir. Bu alanın başkalarından gizlenmesi ve **anne-baba ve doktorlar dışında** bu bölgeye kimsenin dokunmaması gerektiği çocuğa öğretilmelidir. Özel bölgelerin iç çamaşırlarımızın kapattığı bölgeler olduğunu söyleyin. Cinsel organlar çocuk sorduğunda anne-baba üzerinden değil, çocuğun kendi cinsel organları ya da kitaplar üzerinden öğretilmelidir.

Çocuğunuz ile konuşmalarınızın onu azarlar, ona kızar şekilde değil, sadece bilgi verir şekilde olmasına dikkat edin. Amacınız onu kaygılandırmak ve tedirgin olmasını sağlamak değil, bilgilendirmektir. Çocuğunuzla konuşurken “ayıp, günah” kavramları yerine “özel” kavramını kullanmaya özen gösterin. Çocuğunuza bedeninin özel olduğunu ve o istemediği sürece kimsenin ona yaklaşamayacağını anlatın.

Annesi babası bile olsanız çocuklarınızı dudağından öpmeyin. Çocuğunuz için siz bu dünyadaki en güvenilir kişisiniz. Siz onu dudağından öperseniz, dudaktan öpmenin kötü bir şey olmadığını düşünerek, başkaları da onu dudağından öpmek istediğinde kendini koruma ihtiyacı hissetmeyebilir.

Annesi babası bile olsanız, çocuğunuzunuzu zorla öpmeyin. “Seni öpebilir miyim” diye sorduktan sonra, eğer izin verirse öpün. İzin vermezse “Peki, birazdan öperim” diyerek erteleyin. Çocuğunuz eve gelen misafiri öpmediği için ona kızmayın. Çocuğunuzun az tanıdığınız ya da güvenmediğiniz kişilerin kucığına oturmasına izin vermeyin. Başkalarına ayıp olacak diye çocuğunuzun başkalarını öpmesi, kucığına oturması, verdiği yiyeceği yemesi gibi konularda zorlamayın.

Çocuğunuz size, başka bir yetişkinin kendisine kötü dokunduğunu anlatırsa, “Ne kadar ayıp, bir daha öyle söyleme, o öyle şeyler yapmaz” diyerek çocuğunuzun susturmayın.

2) Fiziksel Baskıya Direnme Gücü

Küçük yaştaki çocuklar kendi güçsüzlüklerini ve çaresizliklerini büyüklerin gücünü keşfettikçe anlarlar. Anne-babalar ve akrabalar, çocuklarına olan sevgi gösterileri sırasında çocuklara kendi güçsüzlüklerini hissettirecek kadar büyük ve orantısız güç kullanmaktan kaçınmalıdırlar. Anne-babalar, çocuğuna kendisine güç uygulandığında karşılık verilmesi gerektiğini öğretmelidirler. Çocuğun istemediği bazı durumlarda gösterdiği tepki, güç gösterisi ile kırılmamalı, çocuğun direncinin işe yaradığı bizzat yaşayarak gösterilmelidir. Bunun için de çocuğun kaçma becerisini geliştirecek saklambaç, mendil kapmaca, yakalamaca, ebelemece, köşe kapmaca gibi oyunlar oynanabilir. Bu oyunlar çocuğa belli beceriler kazandıracaktır.

3) Çocuğun Başkalarının Önünde Kıyafetinin Değiştirilmemesi

”Daha küçük” diye düşünerek çocuğu iç çamaşırına varıncaya kadar başkalarının önünde soyup giydirmek doğru değildir. Tabi ki anne-babanın da çocuğun görmeyeceği bir alanda giyinip-soyunması da çocuğun bütüncül bir mahremiyet duygusu geliştirmesi açısından önemlidir.

4)Çocuğu Banyo Yaptırırken

Özellikle dört-beş yaşından sonra çocuğu iç çamaşırı ile yıkamak, iç çamaşırı çıkarırken ve temizlerken gözleri kısarak ya da başı hafif yana çevirerek o alana saygı gösterdiğimizi hissettirmek çocuklarda mahremiyet duygusunun gelişmesine katkı sağlayacaktır. Yedi yaşından sonra banyoda çocukların kendi mahrem alanlarını kendi temizlemelerine fırsat tanımak da hem sorumluluk hem mahremiyet duygusunun gelişimi açısından güzel olacaktır. Anne babanın da çocuklarını banyo yaptırırken ölçülü bir kıyafetleri olması gerekmektedir.

Yaşı kaç olursa olsun, cinsiyeti ne olursa olsun çocuğunuzu yıkarken, üzerinizde bir kıyafet olmasına dikkat edin.

5)“Vücutum Görünmemeli” Hissi

Çocuklar, çırılçıplak olarak ortada bırakılmamalıdır. Çocuk, hatırlayabildiği en küçük yaşlardan itibaren kendisini genital bölgeleri giyinik olarak hatırlamalıdır. Dört yaşından itibaren çocuklar çırılçıplak olarak ev içinde veya ev dışında bulunmamalı, giysilerini kendisinin giyip çıkartmasına izin verilmelidir. Kendisini başkalarının yanında çıplak olarak görmeye alışkın olmayan bir çocuk, elbisesinin birileri tarafından çıkartılmasından ciddi rahatsızlık duyacaktır.

6)“Tuvalette benden başkası olmamalı” bilinci

Bazı anne babalar, çeşitli nedenlerle ya çocukları ile birlikte tuvalete girmekte veya tuvaletin kapısını aralık bırakmaktadır. Bu davranış çocuğun temel davranış refleksi kazanmasına engel olmaktadır. Her ne sebeple olursa olsun dört yaşına gelen bir çocuk, tuvaletin "özel" bir mekan olduğunu öğrenmeli, tuvalet ihtiyacını gideren birisinin başkaları tarafından görülmesinin uygun olmayacağını bilmelidir. Çocuk genital bölgelerinin görülmesinden rahatsızlık duymamaya, kendisini tuvalette iken gören birisine tepki vermemeye alışmamalıdır. "

7)Çocuğun sorduğu sorulara uygun, ölçülü cevap vermeli

Çocuğunuz size cinsellik, kadın erkek ilişkisi, doğum gibi konularda sorular sorarsa, “Çok ayıp bir daha bunları sakı sorma” demeyin. Sizin vermediğiniz bilgiyi başka yerlerden ya da kişilerden elde etmeye çalışan çocuğunuz, yanlış bilgiler edinebilir, yanlış kişilerle muhatap olabilir.

Gerektiğinde okulda bulunan öğretmenlere danışılabilir ve uygun cevapların verilmesi için öğretmenlerle konu üzerinde konuşulabilir.

Cinsellik konusunda çocuklarınızı bilgilendirin: Çocuğun muhtemel tacizlere karşı korunabilmesi için sağlıklı bir cinsel bilgiye ve aile içerisinde şartsız sevgiye ihtiyacı vardır. Cinsel konuları paylaşmaktan çocuklarınızın sorularını cevaplamaktan çekinmeyin. **Gelişim dönemlerine uygun bilgiler verin.**

8)Çocukların Cinsel Organını Sevgi Objesi Yapmama

Küçük çocukları cinsel organlarına dokunarak, onları konu yaparak sevmek doğru değildir. Çünkü bu durum, onların **özel alanlarının ihlalidir**. Çocuk bu şekilde başkalarının özel alanlarının kullanılarak onlara şaka yapılabileceği inancını taşır. Ayrıca çocukları cinsel organlarını konu ederek sevmek, onları kendilerini **kötü niyetli yabancılardan korumak konusunda etkisiz kılabilir**. **Çocuk, bir başkası özel alanına dokunmak istediğinde bunun iyi mi yoksa kötü mü olduğunun ayrımını yapamayabilir**. Çocuğun cinsel organlarını şaka konusu yapmak, göstermesini istemek, onlara dokunmaya çalışmak **çocuğun cinsel kimlik gelişimi açısından oldukça sakıncalıdır**.

9) Çocuğun Anne Babayla Yatağının Ayrılması

2 yaşla birlikte çocuk yavaş yavaş bağımsızlığını kazanır ve kendi başına yemek yemeye, yolda kendi başına yürümek istemeye başlar. Bu dönem gelişim olarak da çocuğun odasının ayrılabilceği bir zamandır. Ancak ekstra bazı durumlar olabilir. Genel olarak 4 yaşına kadar bu sorun çözülmelidir. Çocuğun anne babasının özel ilişkisine şahit olması sakıncalıdır.

10) Odanıza İzin Alarak Girmesi Gerektiğini Öğretme

Çocuklara dört-beş yaştan itibaren anne-babanın odası kapalı ise odaya kapıyı çalarak ve izin alarak girmesi gerektiği öğretilmelidir. Çocuğun odasına girerken kapısının çalınması çocuğa iyi bir model oluşturacaktır. Üzerinizi değiştirirken, çocuğunuzun önünde giyinip soyunmayın. Çocuğunuz öz bakım gelişimini kazandıktan sonra, o da üzerini giyinip çıkartırken, siz de onu odasında yalnız bırakın. Çocuğunuz odasında oyun oynarken, giyinirken ya da tuvalet ihtiyacını karşılamak için banyoya gittiğinde, kapıyı çalmadan içeri girmeyin. Çocuğunuzun tanımadığınız ve güvenmediğiniz kişiler ile tuvalete göndermeyin.

11) Televizyondaki Sahneler

Örneğin bir televizyon sahnesinde arkadaşlarının özel alanına şaka amaçlı dokunan kişiye seslice kızılabilir. “İnsanların özel yerlerine dokunulması hoş bir davranış değildir” gibi cümlelerle tepki belli edilebilir. Çünkü çocuklar anne-babaların kendilerine değil de başkalarına verdikleri tepkiler yoluyla daha kolay öğrenmektedirler. Çocuklar bu dönemde daha çok taklit yoluyla

öğrendikleri için televizyondaki gördüğü sahneleri arkadaşlarının üzerinde deneyebilir. **İzlenen televizyon programlarının içeriğine dikkat etmek gereklidir.** Çocuğunun televizyon programındaki sahneyi taklit ettiğini gören anne, çocuğuna aşırı tepki göstermeden, gülmeden bunun hoş bir davranış olmadığını söyleyebilir.

12) “Hayır” Kelimesinin Önemi

“Hayır” demeyi öğretin çünkü birçok çocuğa büyüklerin söylediklerine itaat etmeleri öğretilmiştir.

Kişiyi istemediği davranışlardan ve kimi zaman da tehlikelerden koruyan “hayır” kelimesinin küçük yaşlarda öğretilmesi gerekmektedir. Anne ve babanın hatalı tutumları nedeniyle çocuğun bu davranışı edinemediğini belirten uzmanlar, şu noktaya da değinmektedir.

“Çocuğunuzdan yapmasını istemediğiniz bir davranış yapmasını istiyorsunuz, çocuğunuz size “hayır” diye cevap veriyor. Zorla yemek yediriyorsunuz size “hayır” diyor, yemiyor. Kendisini sevdirmek, öptürmek istemiyor “hayır” diyor; siz ise zorla seviyorsunuz.”

Kaç tane anne-baba böyle bir durumda çocuklarının “hayır” kelimesine saygı gösterip onu zorlamaz? Kaç anne-baba çocuğunun kendine çizdiği sınırı ihlal etmez ve ‘istemiyorsa zorlamayayım, onun da bir kişiliği, tercihleri var ve saygı duymalıyım’ der. Sanırım çok az bilinçli aile bunu yapar.

“Hayır” demek sınır koymaktır

Peki “hayır” demek nedir? “Hayır” demek sınır koymaktır. Hayır demek “Benim tercihime saygı duy” veya “ben bunu yapmak istemiyorum” demektir. Hayır demek, karşı tarafı durduran bir kelimedir. Kimi aileler, çocukları hayır dedikleri halde onlara zorla istediklerini yaptırırlar ve bir süre sonra çocuk için bu kelimenin bir anlamı olmaz. “Nasıl olsa hayır desem de istediğim olmuyor” diye düşünmeye başlar ve “hayır” içi boş, anlamını yitiren bir kelime olur.

“Hayır” diyerek kendini korumayı öğrenir

Kimi aileler ise çocukları “hayır” dediklerinde çocuklarına küserler; sevmediklerini, kınıldıklarını, üzüldüklerini söylerler ve çocukları duygusal ikilem içerisinde bırakırlar. Bu durumda ise çocuklar ilişkilerinde “hayır” demekten kaçınırlar; çünkü “hayır dersem sevilmem, kırarım, ilişkim biter” diye düşünürler. Belki küçük yaşlarda önemsiz gibi görünen bu durum, çocuklar ergenlik dönemlerine geldiklerinde aslında yaşamları için çok ciddi problemlere neden oluyor. Özellikle ergenlik döneminde başlayan bu sorunlar yetişkinlikte de devam ediyor.

Ergenlik döneminde çocukların arkadaşları tarafından kabul görmeleri çok önemlidir. Arkadaşlarının sevgi ve kabullerini kazanmak için, toplum tarafından hoş görülmeyen davranışlar (suç, alkol, madde teklifi, sigara, şiddet vb) ona sunulduğunda, "hayır" demekten kaçınırlar ve bu tür davranışlara meylederler; yetişkinlik döneminde de bu durum aynı şekilde seyrederek.

"Hayır"a saygı duyun

Hayır diyemeyen kişiler, istemedikleri durumlarda karşısındakilere sınır koyamazlar çünkü geçmişte sınır çizmeye kalkıştıklarında anne ve babaları tarafından olumsuz tepkiyle karşılaşmışlardır. Bu nedenle çocuklarımız "hayır" dediklerinde saygı duyalım ve bırakalım bu kelimenin karşı tarafı durduran, istemediklerini karşı tarafa rahatça ifade edebilen, çok değerli ve güçlü bir kelime olduğunu keşfetsinler; bunun karşılığında da ergenliğe doğru arkadaşlarına sınır koyarak "hayır" diyebilsinler.

Küçük yaşlarda onları tehlikeye karşı koruyabiliriz ancak ergenliğe doğru sürekli onların yanında olarak onları tehlikelerden korumamız mümkün değildir. Onlara, sınır koymalarını öğreterek, yanlarında olmadığımız zamanlarda kendilerini korumalarını sağlamış oluruz. Bırakalım da çocuklarımız kendi kendilerini korusunlar."

Yabancılarla konuşmamayı öğretin: Çocuklarınıza, güvenliklerini korumak için gerekirse kendilerine zarar veren kişiden kaçmak, yüksek sesle bağırarak ve onu tekmelemek gibi bazı kural dışı davranışlarda bulunabileceklerini anlatın.

"HAYIR" Deme Yöntemleri	
Mazeret Bildirmek	"Hayır teşekkürler, sigara dumanından çok rahatsız oluyorum, beni öksürtüyor."
Atlatmak, ertelemek	"Hayır, teşekkürler, şimdi değil."
Konuyu Değiştirmek	"Hayır teşekkürler, ben bir bardak su alabilir miyim?"
"HAYIR" kelimesinin ısrarla tekrarı	"Hayır içmiyorum. Hayır teşekkürler."
Doğrudan "HAYIR" demek	"Hayır", "Hayır teşekkürler""Hayır olmaz"
Yürüyüp Gitmek/Ortamdan Sakınmak	"Hayır" de ve ortamı terk et.

13) "Bedenim bana aittir" bilinci

Bebekliğinden itibaren kendisini rahatlıkla yetişkinlerin eline bırakan bebeğin ilerleyen yıllarda kendi bedeninin farkına varması ve çevresindeki yetişkinlerden ayrı bir birey olduğunu hissetmesi gerekir.

14) "İzin verirsem kabul edilirsin" ilkesi

Anne için çocuk ne kadar büyürse büyüsün çocuktur. O yüzden anne, çocuğunun odasına girerken izin alınması gerektiğini düşünmez. Ancak, çocuk dört yaşına girdiğinden itibaren "izin verirsem kabul edilirsin" ilkesi hayata geçirilmelidir. Anne-baba, çocuğun odasına girerken izin istemeli, her şeye rağmen onun çıplak vücudu ile karşılaştığında özür dilenip kapı kapatılmalıdır. Bu davranış kalıbı hem çocuğun kişiliğine saygıyı, hem de çocuğun rahatsız olduğu bir durumda itiraz edebilme becerisi kazandırılması açısından önemlidir.

15) "İzin verirsem dokunabilirsin" ilkesi

Bu bilincin oluşturulması için anne baba, çocuğunun vücudunu hoyratça kullanmaktan kaçınmalıdır. Ebeveynlerin çocuklarını öperken "Seni öpebilir miyim?" diye izin istemeleri bu bilincin oluşmasında etkilidir. Çocuğun güçsüz bedeninin, herkes tarafından izinsiz kullanılmasının çocukların kendi bedenlerini koruma refleksini kıracağı unutulmamalıdır.

Dokunulmayı reddetmeyi öğretin: Çocuklarınıza kendilerinin ellenmesi ve öpülmesi durumunda eğer hoşlanmıyorlarsa bunu reddetmelerini söyleyin. Eğer birisi eller ve bunun sır olarak saklanması gerektiğini söylerse mutlaka size bildirmesi gerektiğini anlatın.

Bedenlerini korumayı öğretin: Çocuklara bedenlerinin kendilerine ait olduğunu, özellikle mayo ile kapatılan bölgelerin çok özel bölgeler olduğunu ve kimsenin bu bölgelere dokunmaya haklarının olmadığını anlatın. İyi Dokunma – Kötü Dokunma arasındaki farkı ifade edin. Çocuğumuza, kimlerin kendisine dokunabileceğine, öpebileceğine ve sarılabileceğine kendisinin karar verme ve "hayır" deme hakkını vermeli, bu hakkının olduğunu bilmesini sağlamalıyız. Herhangi birinin uygunsuz bir şekilde dokunması halinde yapabileceklerini öğretmeliyiz.

GENEL GÜVENLİK KURALLARI

1. Tanımadığım ya da tanıdığım bir kişinin evine gitmek, arabasına binmek için mutlaka ailemden izin alırım.
2. Korkmuşsam, tedirginsem, tehdit edilmişsem bunu mutlaka aileme söylerim.
3. Annemin ve babamın telefon numaralarını, adresimizi bilirim.
4. Dışarıda oynarken (yalnız başıma ya da arkadaşlarımla) bilmediğim yerlere gitmem.
5. Kiminle ve nerede olduğumu ailem bilir, eve zamanında gelirim.
6. İstemediğim şeylere “hayır” derim.
7. Verilen hediyeyi ailemin haberi olmadan kabul etmem.

AİLELERE ÖNERİLER

1. Çocuklarınıza telefon numaralarınızı ve adresinizi öğretin.
 2. Gittiğiniz yerlerde buluşma noktası belirleyin.
 3. Çocuğunuzun kiminle, nerede, ne zaman olduğunu takip edin ve söylemesini isteyin.
- Siz de kendinize ait bu bilgileri paylaşırsanız, çocuklarınıza örnek olursunuz.
4. Planlamanızda olabilecek değişiklikler için çocuklarınızı önceden haberdar edin. Örneğin; “Gecikirsem seni şu kişi alabilir.” “..... komşumuzun evinde beni bekleyebilirsin.” “Bir terslik olduğunda sadece kişilerin verdiği bilgiler doğrudur.”
 5. Çocuğunuzun anlattıklarını yargılamadan dinleyin. Dinlerken sakın kalmaya, tepkilerinizi kontrol etmeye özen gösterin ki anlattıkları yarıda kalmasın ya da bu son anlatışı olmasın!
 6. Çocuğunuza “kötü sonla biten” gerçek yaşam öyküleri ya da hikayeler anlatmak yerine, doğru davranışların yer aldığı örnekler anlatın. Amacımız onları korkutmak değil korumak.

İSTİSMARA UĞRAYANLARA NASIL YARDIM EDEBİLİRSİNİZ?

Çocuk İstismarından / İhmalinden Kuşkuluyor ya da Bunu Biliyorsanız Neler Yapabilirsiniz?

Bir çocuğun istismara maruz kaldığına tanık olmuş veya bunu duymuşsanız ya da mesleğiniz (Doktor, sosyal hizmet uzmanı, rehber öğretmen, öğretmen, aile hekimi, psikolog, okul müdürü vb) nedeniyle size başvurulmuşsa, öncelikle bunu **KESİNLİKLE CİDDİYE ALMALISINIZ! İSTİSMARIN DURDURULMASI VE ÇOCUĞUN KORUNMASI, YASAL BİR ZORUNLULUKTUR.**

Cinsel istismar oluşmuşsa mutlaka önce ilgili kurumlara başvurulmalı, vücutta ve giysilerde hiçbir temizlik yapılmadan muayeneye gidilmelidir. **Deliller için ilk 24 saat çok önemlidir.** Banyo yapmak, giysileri değiştirmek gibi davranışlar saldırganın ve suçun belirlenmesinde yardımcı olabilecek ipucu ve kanıtların yok olmasına yol açabilir.

5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'na göre bildirim yükümlülüğü olan meslek elemanları (öğretmen, doktor, hemşire, sosyal hizmet uzmanı, polis vb) dışında da her birey çocuk istismar şüphesini bildirebilir, bildirmelidir. Bildirim bir suçlama değildir; düşüncenin dile getirilmesi ve çocuğun durumunun soruşturulup değerlendirilmesi için yapılmış bir taleptir.

Kimliğinizi açıklamayı istemeyebilirsiniz, fakat kimliğinizi açıklamanız ihbarınızın daha güvenilir ve daha yararlı olmasını sağlayabilir.

Çocuğun ihmal edildiğini ancak istismar edilmediğini ve ailesinin/bakım verenlerin; ekonomik/sosyal yetersizlikler nedeniyle çocuğa yeterli bakım sağlayamadıklarını gözlemliyor olabilirsiniz. Bu durumda da aileye destek alabileceği kurumların bilgisini verebilirsiniz. Ancak ailenin ihmal davranışları devam edebileceği için “başvuru merkezleri” ne bildirebilirsiniz. Böylece yetkililerin sosyal inceleme yapması ve çocukla ilgili inceleme başlatmasını sağlamış olursunuz.

Çocuk şube Müdürlüğü'nde çocuğun ifadesinin kamera eşliğinde ve pedagog/psikolog ve avukat eşliğinde alınması CMK 236. maddede yer almaktadır. Bu konuda çocukla birlikte giden kişinin ısrarcı olması, yasaları hatırlatması gerekebilir. Kamera yok ise en yakın kamerası olan çocuk şube müdürlüğüne gönderilmesi veya savcılıktan Çocuk İzlem Merkezi'nde (ÇİM) çocuğun ifadesinin alınmasını istemek gerekmektedir. Bu yöntem çocuğun sadece bir kez ifadesinin alınmasını, defalarca ifade vererek tekrar travma yaşamasının önüne geçmek için çok önemlidir.

CMK 236. Maddesi'nin 2.ve 3. Bentleri'ne göre:

(2). İşlenen suçun etkisiyle psikolojisi bozulmuş çocuk veya mağdur, bu suça ilişkin soruşturma veya kovuşturmada tanık olarak bir defa dinlenebilir. Maddî gerçeğin ortaya çıkarılması açısından zorunluluk arz eden haller saklıdır.

(3). Mağdur çocukların veya işlenen suçun etkisiyle psikolojisi bozulmuş olan diğer mağdurun tanık olarak dinlenmesi sırasında psikoloji, psikiyatri, tıp veya eğitim alanında uzman bir kişi bulundurulur. Bunlar hakkında bilirkişilere ilişkin hükümler uygulanır.

Kimler İstismar Bildiriminde Bulunabilir?

Tanık olan her birey, öğretmen, sağlık personeli, SHÇEK personeli, Müftülük personeli, muhtar, kaymakam, vali, polis, jandarma, meslek örgütleri, sivil toplum kuruluşu çalışanları, aile bireyleri, çocuğun kendisi istismarda bildirimde bulunabilir.

Cinsel İstismar Vakalarında Başvurulabilecek Kurum-Kuruluşlar

Hukuken, işlenmekte olan veya işlenmiş olan bir suçun varlığı halinde bu durumun yetkili makamlara bildirilmesi gerekir. 155 Alo Polis hattı, 156 Alo Jandarma hattı, en yakın Polis Merkezine veya Cumhuriyet Savcılığına bildirimde bulunulması gerekir.(Karakol ve savcılıklar öncelikli olmak üzere)

Cinsel istismar şüphesi varsa ayrıca Alo 183 **Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı** Aile, Kadın, Çocuk, Özürlü ve Sosyal Hizmet Danışma Hattı'nın aranmasında fayda var. Alo 183, aile, kadın, çocuk, engelli, yaşlı, şehit yakınları ve gazilere yönelik hizmetler hakkında bilgilendirme ve yönlendirme sağlayan bir hat. Ne yapacağını bilemeyen kişiler Alo 183 telefon hattını arayabilirler. Buldukları illerde baro çocuk hakları komisyonu, insan hakları komisyonu veya kadın hakları komisyonlarına başvurup destek talep edebilirler.

Çocuğun vücuduna organ sokmak suretiyle istismar edilmesi halinde ilk 24 saat çok önemlidir. Bu süre geçtikten sonra ve zaman geçtikçe, çocuğun idrarını yapması gibi ihtiyaçlarını giderdikçe, banyo yapınca genital bulguların birçoğu kaybolacağından vakit kaybedilmemelidir. Bu nedenle öğrenmeden itibaren zaman kaybetmeksizin tercihen savcılığa suç duyurusu yapmak üzere başvuru yapılmalıdır.

Marmara Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara Üniversitesi Çocuk Koruma Birimleri gibi üniversitelere bağlı Çocuk Koruma Merkezleri var. Bu merkezlerden tedavi ve rehabilitasyona ilişkin destek alınabilmektedir. Ancak Türkiye genelinde bu ve benzeri merkezlere ciddi sayıda ihtiyaç duyulmaktadır.

Çocuk İstismarı veya İhmalini Nasıl İhbar Edebilirsiniz?

Eğer bir çocuğun zarar gördüğünden şüpheleniyorsanız, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu ya da çocuk polisi/karakollar, cumhuriyet savcıları ve çocuk izlem merkezi olan hastane ve kurumlarla iletişime geçerek ihbar edin. Çocuğun ihtiyaç duyabileceği destekleri, bu konuda yetki ve sorumluluğu olan görevlilerin vermesine aracı olun.

İstismarı, aşağıda yer alan “başvuru merkezleri” başlığı atındaki birimlere ihbar edebilir, mümkünse gerekli yerlere çocuğun ulaşımını sağlayabilir veya çocuğu götürebilecek güvenilir bir yetişkini yönlendirebilirsiniz. Bu başvuru merkezlerinde ya da hastanelerde gerekli görüşmelerin yapılmasının ardından görevli kişiler istismarı savcılığa bildirir. Çocuğun istismar edildiği ortamdan ve istismarcıdan uzaklaştırılması ve güvenliğinin sağlanması en öncelikli adımdır.

İstismarı Bildirmek İçin Aradığınızda Aşağıdaki Özel Bilgiler Sorulabilir

(Bu soruların bildiğiniz kadarına yanıt verebilirsiniz, herhangi bir kanıt sunmak zorunda değilsiniz):

- Çocuğun adı ve yerleşimi
- Şüpheli failin adı ve çocukla yakınlık derecesi
- İstismar veya ihmale ilişkin neler gördüğünüzü veya duyduğunuzu
- İstismar hakkında bilgisi olan diğer kişilerin adları
- Sizin adınız ve telefon numaranız

Çocuk istismarı ve ihmali konusunda ihbar edilen ailelere, bildirimde bulunanların adları açıklanmaz.

Cinsel istismardan şüpheniz var ama ihbardan önce danışmanlık almak istiyorsanız;

Ön inceleme (Sosyal İnceleme ve Adli Tıp Uzmanı ile ön görüşme) yapılması için çocuğu Çocuk İzleme Merkezi'ne (ÇİM) götürebilir ya da götürülmesini sağlayabilirsiniz. Eğer şüphe doğrulanırsa ÇİM savcılığa haber verir, doğrulanmazsa çocuk psikiyatrisi ve Sosyal Hizmetleri arar.

Başvuru merkezleri:**Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu İl / İlçe Müdürlükleri****(Yozgat İl Müdürlüğü: 0354 212 13 06)**

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ALO 183 (Sosyal Destek Hattı): 7 gün 24 saat hizmet vermektedir.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı İl / İlçe Müdürlükleri**(Yozgat İl Müdürlüğü: 0354 212 10 47-13 07)****ALO 155 (Polis)****En yakın çocuk polis şubesi****Jandarma çocuk ve kadın kısım amirliği: 156****İl/İlçe Emniyet Çocuk Şube Müdürlükleri****İl Barosu Çocuk Hakları Merkezi**

Çocuk İzlem Merkezleri: ÇİM'ler, Her il için ayrı olmak üzere, Sağlık Bakanlığına bağlı hastaneler, kurumlar bünyesinde kurulması planlanan, cinsel istismara uğrama şüphesi altındaki mağdur çocukların ifade alma, adli muayene ve diğer her türlü soruşturma işlemlerinin tek merkezde yapılması için planlanan yerlere verilen addır. Bu merkezde çocuk işlemler bitene kadar ihtiyaç halinde bir gece misafir edilebiliyor. Burada barınma, beslenme, giyim, sağlık ve güvenlik ihtiyacı karşılanabiliyor.

ÇİM'de Adli tıp uzmanı, psikolog, psikolojik danışman, sosyal hizmet uzmanı, hemşireden oluşan bir ekip vardır. Ayrıca çocuk psikiyatristi ve çocuk hekimi de hizmet vermektedir. Başvuru ve ihbar durumunda çocuk amirlikleri ve savcılık kanalıyla ÇİM'lere yönlendirilme yapılması önerilmektedir. Ancak ÇİM'ler henüz tüm şehirlerde ve hastanelerde bulunmamaktadır.

Çocukları İstismardan Korumak ve Çocuk İstismarıyla Mücadele Etmek İçin Neler Yapılmalı?

Türkiye, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni 1990 yılında imzaladı ve Sözleşme 1995'te yürürlüğe girdi. Sözleşmenin temel ilkeleri, ayırım gözetmeme, çocuğun yüksek yararı, yaşama ve gelişme hakkı, katılım hakkıdır. Türkiye, Sözleşmede belirtilen hakların ulusal yasalar tarafından korunmasıyla yükümlüdür. Ayrıca Türkiye, Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin eki niteliğindeki BM Çocuk Haklarına dair Sözleşmenin Başvuru Usulüne İlişkin İhtiyari Protokolü'nü, 24 Eylül 2012 tarihinde imzalamış, Protokolün onaylanmasına ilişkin kanun tasarısı hazırlanmış ancak halen onaylanmamıştır. Protokole taraf olan ülkeler çocuk haklarına ilişkin ihlallerde bulunması durumunda BM'ye bireysel olarak şikayet edilebilecektir. Bu ise, çocuk haklarının korunması için önemli bir uluslararası başvuru mekanizması olacaktır.

2005 yılında yürürlüğe giren 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu da, korunma ihtiyacı olan, suça sürüklenen çocukların korunmasına ve haklarının güvence altına alınmasına ilişkin temel ilkeleri, koruyucu ve destekleyici tedbirleri düzenlemektedir.

Devletin yetkili kurumlarının çocuk ihmalini ve istismarını önleme konusunda ulusal eylem planı olmalı, başta devlet kurumları olmak üzere denetleme, izleme mekanizması olmalıdır. Çocuk odaklı, eşit, bilimsel, laik politika yapılmasını teşvik ederek koruyucu, önleyici, destekleyici çalışmalar sürdürmelidir.

Çocuğun çevresindeki yetişkinlerin çocuğa sevgi ve ilgi gösterirken çocuğun beden sınırlarına saygı duyması gerekir. Çocuk; birini öpmesi, kucasına oturması, sarılması için zorlanmamalı, çocuğun bedeninin çocuğa ait olduğu kabul edilmeli ve bu, çocuğa hissettirilmelidir.

Çocuklar ve gençler; cinsellik, kendi bedenlerini koruma, iyi ve kötü dokunuşu ayırt etme, yardım isteme, kendini ifade etme konularında desteklenmeli, bilgilendirilmelidirler. Çocuklara, beden sınırlarını koruma ve kim olursa olsun "hayır" deme hakkına sahip olduğu söylenmelidir. Bu konuda çocuklara, ailelere, topluma yönelik çocuk hakları, pozitif ebeveynlik, cinsel eğitim, cinsel sağlık, cinsiyet eşitliği gibi eğitimler sürekli uygulanmalıdır. Psikolojik danışmanlık ve rehberlik, psikoloji, sosyoloji, çocuk gelişimi, öğretmenlik, aile ve tüketici bilimleri ve sosyal hizmet alanlarında eğitim alan öğrencilerin çocuk istismarı, ihbar prosedürü konusunda bilgilendirilmesi ve farkındalıklarının artırılması gereklidir.

Sosyal medya, telefon, tablet gibi dijital araçlar genellikle yabancılar tarafından çocukları istismar etme amacıyla sıklıkla kullanılmaktadır. Yetişkinler bu dijital araçların güvenli kullanımıyla ilgili çocukları bilgilendirmelidir. Gerekirse bu bilgileri eğitim kurumları, toplum merkezleri, danışmanlık merkezlerinden talep etmelidirler.

ÇOCUK CİNSEL İSTİSMARI İLE İLGİLİ YASAL MEVZUAT

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Çocukların Cinsel İstismarı (Madde 103):

1) Çocuğu cinsel yönden istismar eden kişi, sekiz yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Cinsel istismar deyiminden;

a)On beş yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan (zihinsel yetenekleri gelişmemiş olan) çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış,

b)Diğer çocuklara (On beş yaşını doldurmuş ve zihinsel yeteneklerinde bir eksiklik bulunmayan) karşı sadece cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilen cinsel davranışlar anlaşılır.

Cinsel istismarın sarkıntılık düzeyinde kalması halinde üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası verilir. Sarkıntılık düzeyinde kalmış olan suçun failinin çocuk olması halinde soruşturma ve kovuşturma yapılması mağdurun, velisinin ya da vasisinin şikayetine bağlıdır.

2) Cinsel istismarın vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştirilmesi durumunda, on altı yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur.

3) Cinsel istismarın insanların toplu olarak bir arada yaşama zorunluluğunda bulunduğu ortamların sağladığı kolaylıktan yararlanmak suretiyle, üstsoy, ikinci veya üçüncü derecede kan veya kayın hısımlığı ilişkisi içerisinde bulunan bir kişiye karşı ya da üvey baba, üvey ana, üvey kardeş veya evlat edinen tarafından, vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, koruyucu aile, sağlık hizmeti veren veya koruma ve gözetim yükümlülüğü bulunan diğer kişiler tarafından ya da kamu görevinin veya hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle veya birden fazla kişi tarafından birlikte gerçekleştirilmesi halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

4) Cinsel istismarın, birinci fıkranın (a) bendindeki çocuklara karşı cebir veya tehditle ya da (b) bendindeki çocuklara karşı silah kullanmak suretiyle gerçekleştirilmesi halinde yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır. *(Yukarıda yer alan birinci fıkranın (a) bendindeki çocukların söz konusu olduğu durumlarda “cinsel bir davranış gerçekleştirmek” suçun oluşması için yeterlidir. Mağdur çocuğa karşı herhangi bir cebir, tehdit veya hile kullanılması suçun oluşması bakımından şart olmadığı gibi çocuğun rızasının olması dahi suçun oluşumunu engellememektedir. Zira TCK, on beş yaşından küçük olan veya on beş yaşından büyük olmakla birlikte zihinsel yetenekleri gelişmemiş çocuğun cinsel ilişki için rıza göstermeye ehil olmadığını değerlendirmiştir. “Cinsel davranış” kavramı geniş bir anlamı kapsamaktadır ve “cinsel arzuları*

*tatmin etmek niyetiyle gerçekleştirilen her türlü davranış biçimini içermektedir. Suçun oluşumu için **cinsel saldırı** özelliği taşıması şart değildir; “sarkıntılık” veya “cinsel taciz” niteliğinde bir eylem bile yeterli sayılmaktadır. Suçun oluşmuş olması için mağdurun vücut dokunulmazlığının ihlali şart değildir.)*

5) Cinsel istismar için başvuru alan cebir ve şiddetin kasten yaralama suçunun ağır neticelerine neden olması halinde, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır.

6) Suçun mağdurun bitkisel hayata girmesine veya ölümüne neden olması durumunda, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunur.

Yukarıda yer alan birinci fıkranın (b) bendindeki çocukların söz konusu olduğu durumlarda ise; yani mağdurun on beş yaşını doldurduğu, algı ve zihinsel yapısında bir eksiklik bulunmadığı durumlarda çocuğun cinsel istismarı suçunun oluşması için cinsel ilişkinin cebir, tehdit, hile veya çocuğun iradesini etkileyen başka bir nedene (alkol, uyuşturucu madde vb.) dayalı olarak gerçekleşmesi şarttır. Eğer suçun işlenmesinde cebir, tehdit, hile veya çocuğun iradesini etkileyen başka bir sebep mevcut değilse; kısaca on beş yaşını doldurmuş ve zihinsel yeteneklerinde bir eksiklik bulunmayan çocuk kendi rızası ile cinsel davranışa maruz kalmış veya cinsel ilişkiye girmişse bu durumda “çocuğun cinsel istismarı suçu” değil; eğer şartları varsa “reşit olmayanla cinsel ilişki” suçu söz konusu olacaktır.

TCK'nın 77/f maddesi, çocukların cinsel istismarı suçunu “insanlığa karşı işlenen bir suç” kapsamında değerlendirdiğinden bu suç nedeniyle herhangi bir zaman aşımı işlemesi söz konusu değildir. Cinsel istismar, tutuklama sebebinin var olduğu sayılan suç tiplerinden birisi olduğundan çoğu zaman yargılamanın tutuklu yapılması kaçınılmaz bir durumdur.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Reşit Olmayanla Cinsel İlişki (Madde 104):

1) Cebir, tehdit ve hile olmaksızın, on beş yaşını bitirmiş olan çocukla cinsel ilişkide bulunan kişi, şikayet üzerine, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Failler, mağdurun şikayeti halinde Asliye Ceza Mahkemesi'nde yargılanacaktır.

2) Suçun mağdur ile arasında evlenme yasağı bulunan kişi tarafından işlenmesi halinde, şikayet aranmaksızın, on yıldan on beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

3) Suçun, evlat edineceği çocuğun evlat edinme öncesi bakımını üstlenen veya koruyucu aile ilişkisi çerçevesinde koruma, bakım ve gözetim yükümlülüğü bulunan kişi tarafından işlenmesi halinde, şikayet aranmaksızın, ikinci fıkra göre ceza hükmolunur.

2. ve 3. Fıkra da yer alan suçu işleyen failler Ağır Ceza Mahkemesi'nde yargılanacaktır.

BİLDİRİLEN İSTİSMAR OLGULARININ AZLIĞI!

Bunun nedenleri arasında bu tür olayları kime ve nasıl bildireceklerini bilememe, bildirmenin yararlı olacağına inanmama, sonuçlarından çekinme; çok ağır olmayan durumlarda da dayanın ailede çocuğu terbiye etmek için kullanılabilir uygun bir yöntem olduğuna inanma, aile içi durumlara karışmak istememe gibi birçok etmen sayılabilir.

İstismar Olayını Geciktirmeden Haber Vermekle;

- Çocuğa inandığınızı ispatlarsınız.
- Sadece onu değil, diğer çocukları ve ailesini de korumuş olursunuz.
- Uzun dönemde çocuğa gerekli desteğin ve danışmanlığın sağlanmasında yardım etmiş olursunuz.
- Tıbbi bulguların zaman geçmeden tespitine olanak sağlayarak, hukuki prosedürün başlamasına yardımcı olursunuz
- İstismarın son bulmasını sağlamış ve olayın tekrarlanmasına engel olmuş olursunuz.
- Her ne kadar suçlu olsa da istismarcıya da psikolojik destek alıp yardım görmesi için olanak sağlamış olursunuz.

Suçtu Bildirim Yükümlülüğü

**HER VATANDAŞ ÇOCUĞA KARŞI İŞLENMEKTE OLAN İSTİSMAR SUÇUNU BİLDİRMEKLE YÜKÜMLÜDÜR.
T.C.K. MADDE 278**

Türk Ceza Kanunu Madde 278-

- 1) İşlenmekte olan bir suçtu yetkili makamlara bildirmeyen kişit, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.
- 2) İşlenmiş olmakla birlikte, sebebiyet verdiği neticelerin sınırlandırılması halen mümkün bulunan bir suçtu yetkili makamlara bildirmeyen kişit, yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır.
- 3) Mağdurun on beş yaşını bitirmemiş bir çocuk, bedensel veya ruhsal bakımdan özürlü olan ya da hamileliğı nedeniyle kendisini savunamayacak durumda bulunan kimse olması halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza, yarı oranında artırılır.

Kamu Görevlisinin Suçu Bildirim Yükümlülüğü

Türk Ceza Kanunu Madde 279-

- 1) Kamu adına soruşturma ve kovuşturma gerektiren bir suçun işlendiğini göreviyle bağlantılı olarak öğrenip de yetkili makamlara bildirimde bulunmayı ihmal eden veya bu hususta gecikme gösteren kamu görevlisi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.
- 2) Suçun, adli kolluk görevini yapan kişi tarafından işlenmesi halinde, yukarıdaki fıkraya göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

Sağlık Mesleği Mensuplarının Suçu Bildirim Yükümlülüğü

Türk Ceza Kanunu Madde 280-

- 1) Görevini yaptığı sırada bir suçun işlendiği yönünde bir belirti ile karşılaşmasına rağmen, durumu yetkili makamlara bildirmeyen veya bu hususta gecikme gösteren sağlık mesleği mensubu, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.
- 2) Sağlık mesleği mensubu deyiminden tabip, diş tabibi, eczacı, ebe, hemşire ve sağlık hizmeti veren diğer kişiler anlaşılır.

Korunma Gereksinimi Bildirim Yükümlülüğü

Adli ve idari merciler, kolluk görevlileri, sağlık ve eğitim kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, korunma ihtiyacı olan çocuğu **Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna (SHÇEK)** bildirmekle yükümlüdür.

2828 Sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu- Madde 21

Kurum, korunmaya, bakıma, yardıma muhtaç aile, çocuk, sakat ve yaşlılar ile sosyal hizmetlere muhtaç diğer kişileri tespit ve incelemekle görevlidir. Bu kişilerin Kuruma duyurulmasında ve incelemeye ilişkin olarak Kurum ile işbirliğinde bulunulmasında mahalli, mülki amirler, sağlık kuruluşları ve köy muhtarları ile genel kolluk kuvvetleri ve belediye zabıta memurları yükümlüdürler.

Çocuk Koruma Kanunu- Madde 6

1- Adli ve idari merciler, kolluk görevlileri, sağlık ve eğitim kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, korunma ihtiyacı olan çocuğu Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna bildirmekle yükümlüdür. Çocuk ile çocuğun bakımından sorumlu kimseler çocuğun korunma altına alınması amacıyla Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna başvurabilir.

2-Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu kendisine bildirilen olaylarla ilgili olarak gerekli araştırmayı derhal yapar.

Çocukları bilgilendirirken aşağıdaki kaynaklardan yararlanabilirsiniz:

- * Çocuklara Yönelik Cinsel Taciz Ve Koruyucu Eğitim
Karahan Kitabevi / Prof. Dr. Turan Akbaş, Prof. Dr. İsmail Sanberk
- * Bana Bir Şeyler Oluyor (Erkekler-Kızlar)
0-6 Yayıncılık / AlexSrith
- * Mahremiyet Eğitimi
Selis Yayıncılık / Pedagog Adem GÜNEŞ
- * Çocuklarımızla Cinsellik Hakkında Nasıl Konuşalım?
Alfa Yayınları / Z. Bengi Semerci
- * Anne, Ben Nasıl Doğdum?
Morpa Kültür Yayınları / Necla Tuzcuoğlu, Semai Tuzcuoğlu
- * Çocuklara Cinsel Konuda Ne Söylenmeli, Nasıl Söylenmeli?
Esin Yayınevi / FrançoiseCholette-Perusse
- * Bana Neler Oluyor?
Sistem Yayıncılık / Peter Mayle
- * Ben Nereden Geldim?
Sistem Yayıncılık / Peter Mayle
- * Sır Versem Saklar Mısın?
KidzRedhouse Çocuk Kitapları / Jennifer Moore-Mallinos
- * Çağlar Tanımadığı İnsanlarla Bir Yere Gitmez
Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları/ ChristianTielman, Sabine Kraushaar
- * Kayıp Çocuk Odası
KidzRedhouse Çocuk Kitapları / Jennifer Moore-Mallinos
- * Bedenim Bana Ait
Gergedan Yayınları / Pro Familia (Çeviren: Kazım Özdoğan)

YARARLANILAN KAYNAKLAR

5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Çocukların Cinsel İstismarı

Adli Psikiyatri Dergisi Ocak 2005 Cilt:3 Sayı:1 Sayfa:9-14

Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry 2016; 8(2):155-161 doi: 10.18863/pgy.05252

Travma Psikolojisi kitabı - Uzm. Psk. Tarık SOLMUŞ

http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/01/17/966926/dosyalar/2014_03/28065731_7.mahremiyete_gtm.pdf

<http://www.ademgunes.com/kitap/2/273/mahremiyet-egitimi>

<http://www.milliyet.com.tr/cocuklara-hayir-demek-nasil-pembenar-detay-cocuk-2214033/>

http://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/04/160407_cocuk_istismari_hukuk 29.11.2016

http://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/03/160330_sekiz_soruda_cocukistismar 29.11.2016

<https://www.feritbarut.av.tr/cocuk-cinsel-istismar-tck-5237.html> 30.11.2016

<https://www.feritbarut.av.tr/resit-olmayanla-cinsel-iliski-tck-5237.html> 30.11.2016

<http://www.pedagogsevilyavuz.com/detay-icerik-pedagog-sevil-yavuz-187-makaleler-cocuk-istismari-cinsel-istismar-fiziksel-istismar-duygusal-istismar-ve-ihmal-cocugu-nasil-etkiler.html> 29.11.2016

<https://www.morcati.org.tr/tr/yayinlarimiz/brosurler/186-cocuk-ihmalini-ve-istismarini-onlemek-elimizde-sessiz-kalma-suca-ortak-olma> 30.11.2016

<file:///C:/Users/pc/Desktop/CİNSEL%20İSTİSMAR/PDRYazi%20istismardan%20korunma.pdf> 01.12.2016

http://cankayaram.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/06/06/119806/icerikler/rehberlik-sunu-ve-dokumanlar_609568.html?CHK=1821ed3984f097db6cf9551f8bf4f7ac 30.11.2016 (Cinsel İhmal ve İstismar konulu makale ve sunu)